№ 252 ՈՒՐԲԱԹ, 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ | 1909 | ՈՒՐԲԱԹ, 13 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ № 252

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 228.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1910** ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(38-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ռ., 10 ամսվանը՝ 9 ռ., 9 ամսվանը՝ 8 ռ., 8 ամսվանը՝ 7 ռ., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ռ., 5 ամսվանը՝ 5 ռ., 4 ամսվանը՝ 4 ռ., 3 ամսվանը՝ 3 ռ., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. փօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միևնոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։ Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԳԵՂՈՒՆԻ

Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը անտարբեր չէ կարող մնալ Ադանայի որբիկների «օգնութիւն, հաց, զգեստ» աղաղակողների դիմաց, և որոշած է, ինչպէս ծանուցվել է, հրատարակել «ԳԵՂՈՒՆԻ» շքեղարուեստ և պատկերազարդ ժողովածուն և հասոյթը յատկացնել այդ թշուառներին, որոնց հայրերը և եղբայրները իրանց արիւնը տուեին օսմանեան երկրի կաժարի վրա կարմիր տառերով գրելու համար՝ սահմանադրութիւնը։

Խմբագրութիւնը որևէ ջանք պիտի չը խնայէ «ԳԵՂՈՒՆԻՆ» շքեղութեամբ հրապարակ հանելու համար, որին արդէն խոստացած են իտալացի, ֆրանսիացի, ռուս, գերմանացի, թիւրք և այլ յայտնի գրագէտներ մասնակցել։

Սակայն որպէս զի կարելի լինի շուտով սպառել հազարաւոր օրինակները և ամօթխած հայ որբիկներին այլ ևս չը տեսնենք իրանց նիհար ձեռքը կարկառելու դէպի մեզ, հարկաւոր է, որ «Մշակի» ընթերցողները, ամեն գիւղի և քաղաքի ազգայիններ, խմբակներ կազմեն և հայ հասարակութեան մէջ բաժանորդներ ստորագրել տան և անունները ուղարկեն մեզ՝ դրամի հետ միասին՝ ուղարկելու Վենետիկ՝ «Գեղունիի» խմբագրութեան։

Ամեն մի անձն, ով կը վճարէ 4 ռուբլի, կը ստանայ «ԳԵՂՈՒՆԻ»։ Ցուցակ և դրամ ուղարկել «Մշակի» խմբագրութեան հասցէով։

Չենք կորցնում մեր յոյսը, որ հայ հասարակութիւնը Ռուսաստանում և այլ Կիլիկիայի որբիկների արձագանք կը տայ այս կոչին։

(Հ. Հ.) (տռ.) 1187. 5—4

Ծխախոտի ոչ մի ֆաբրիկա չէ կարող մրցել՝ ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՆ կողմից՝ վերջերս բաց թողնված պապիրօսների հետ—

ДРУЖБА եւ ТОВАРИЩЪ 20 ՀԱՏԸ 5 ԿՈՊ.

ԱՄԵՆ ՕՐ ՍՊԱՌՎՈՒՄ Է

200,000 ՀԱՏ

Վաճառվում է ամենուրեք

ԾԽԱԽ. ՖԱԲՐ. Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑԻ և ՈՐԴԻՆԵՐԻ

(Հ. Կ.) տռ. 1222. 10—1

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Հայ դերասանական ընկերակցութիւնը Երկուշաբթի, նոյեմբերի 16-ին, Յօգուտ Կանանց Որբախնամ Ընկերութեան Անդրկովկասում կը ներկայացնէ

I

Դժոխքից եկած խորհրդաւոր այցելուն

կամ

ԲԱՐԻ ԴԱՏԱՒՈՐԸ

Կոմ. 3 գործ., Բիսսոնի, Թարգմ. Վ. Տէրոյեանի.

II

ՇԵՂՎԱԾՆԵՐ

Դրամատիկական էտիւդ 1 գործ. հեղ. Մ. Մանուէլեանի.

Մասնակցում է ամբողջ խումբը։

Տեղերի գները բարձրացված են։

Սկիզբն ուղիղ ժամը 8-ին

Ռեժիսեօր՝ տ. ՄԱՅՈՒՐԵԱՆ

(ու. շ. կ.) (տռ.) 1221. 3—1

ԲԺԻՇԿ

Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.

Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.

(Ն. Ն. Կ.) (տռ.) 1045. 100—23

ՍԽԱԼ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

II

Մենք արձանագրեցինք, որ հասարակութիւնը մեր կեանքի բացասական արտայայտութիւնների պատճառով բարձիթողի է անում այն, ինչ որ պէտք է կազմի նրա դրական կողմը, նրա վերակազդուրող և շինարար էութիւնը։

Դա սխալ տրամաբանութիւն է։ Կասենք աւելին. դա վտանգաւոր, մահացու տրամաբանութիւն է։

Ամեն մարդ, ում համար թանգ է մեր առաջադիմութիւնը և մեր երկրի կուլտուրական զարգացումը, պէտք է ամեն ջանք գործ դնի հանելու հասարակութիւնը այն անտարբերութիւնից և տարտամ տրամադրութիւնից, որոնց մէջ նա ընկել է մեր իրականութեան մութ երևոյթներից և գաղափարական հիասթափութիւնից յետոյ։

Այո, ամենուրեք պէտք է հնչի յորդորող, արթնացնող, սթափեցնող ձայնը՝

— Մի փախչէք ձեր բարոյական պարտաւորութիւնների կատարումից։

— Մի թողէք, որ դպրոցը, գրականութիւնը, թատրոնը, բարեգործական և ուրիշ հասարակական հիմնարկութիւնները վտանգվեն և՝ զուրկ մնալով բարոյական և նիւթական աջակցութիւնից՝ քայքայվեն ու աւերվեն։

— Թողէք վհատութեան ուղին և հանդէս եկէք կրկնակի եռանդով ոչ միայն վերականգնելու այն, ինչ որ խախտված է, այլ և ընդարձակելու և խորացնելու մեր նորաբողբոջ առաջադիմութեան շաւիղները։

Մի հասարակութիւն, որ ուզում է ապրել, պէտք է երբէք թոյլ չը տայ, որ վտանգվեն այն ոյժերը և այն գործօնները, որոնցից կախված է նրա զարգացման ապահովութիւնը։

Մատնելով իրան անտարբերութեան, հասարակութիւնը միևնոյնն է թէ դագաղ է պատրաստում իր համար և իր ձեռքով վախճանի դատապարտութիւնն է կատարում։

Ոչ, չէ կարելի հաշտվել այդ վիճակի հետ։

Պէտք է ամբողջ եռանդով և անձնուիրութեամբ հասարակութեան մէջ եղած կենդանի տարրերը և բանիմաց անհատները բուժեն թուլացած, լքված սրտերը և յորդորեն նրանց դէպի կանոնաւոր ուժեղ գործունէութիւն, որպէսզի վերականգնուի ամբողջ հասարակական կազմուածքը։

Եւ թող հասարակութիւնը մի բանի մէջ հաստատ համոզվի, որ երբ նա ինքը իր ամբողջութեամբ հանդէս գայ գիտակցական ոյժով և կուլտուրական զօրութեամբ, այն ժամանակ կեանքի բացասական ազդեցութիւնները իրանք իրանց կանհետանան, ոչ մի հող չը գտնելով իրանց զարգացման և արտայայտութեան համար։

Պէտք է հասարակութիւնը ոչ միայն համոզվի, այլ և իրական գործունէութեամբ ապացուցի, որ բացասական երևոյթների պատճառով հասարակական թանգագին շահեր զոհելը ոչ միայն սխալ տրամաբանութիւն է, այլ և հասարակական տհասութեան մի դժբաղդ արտայայտութիւն։

Անվհատ և տոկուն աշխատանք, անդրդուելի և անընկճելի եռանդ, գիտակից և խոհուն գործունէութիւն—ահա ինչը չը պէտք է պակսի մի հասարակութեան մէջ, որ ունի հասուն կուլտուրական նպատակներ և ինկայպէս կամենում է ապրել այս աշխարհում և պատկառելի տեղ բռնել մարդկային ընտանիքի մէջ։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Պետերբուրգ, 11 նոյեմբերի

Պաշտօնից արձակվում է, համաձայն խնդրագրի, առևտրի մինիստր Տիմիրեազևը, դառնալով պալատի օբէրհօֆմէյստէր։

Առևտրի մինիստր նշանակվեց պետական բանկի կառավարիչ Տիմաշէվը։ (Հ. Գ.)

—

Սիմֆէրօպօլ, 11 նոյեմբերի

Ուժեղ հեղեղը ծածկեց Բէլվէկ կայարանը։ Գնացքները երթևեկում են տեղափոխութեամբ։ Բնակիչներին և գոյքը փրկելու համար պահանջված են զօրքեր Լօձից և Սէվաստօպօլից։ Երկրորդ հեղեղը ծածկեց քաղաքի հարթավայրերը, երկաթուղագիծը և մօտակայ գիւղերը։ (Հ. Գ.)

—

Վիէննա, 11 նոյեմբերի

Պատգամաւորների պալատը վերսկըսեց պարապմունքները և քննեց մի շարք հերթական առաջարկութիւններ։ Մինիստրների դահլիճ մտնելու ժամանակ չեխ-արմատականները սկսեցին բացագանչութիւններ անել, սակայն հանգստութիւնը շուտով վերականգնվեց։ (Հ. Գ.)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Լորդերի պալատում երէկ շարունակվեց ֆինանսական բիլլի քննութիւնը։ Արտասանվեցին մի քանի ճառեր յօգուտ և դէմ օրինագծի։ Քուէարկութիւնը կը լինի նոյեմբերի 12-ին։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 11 նոյեմբերի

Մարօկկեան հարցի առիթով յետագայ վիճաբանութիւնների ժամանակ Պիշօնը յայտնեց, որ Եւրոպան միաձայն հաւանեց Սպանիայի գործելակերպը Մարօկկօյում։ Ապա Պիշօնը ասաց, որ Ֆրանսիան մաքրելու է Շաուա շրջանը, երբ Մախզէնի կազմակերպված զինուորական ոյժերը կարող կը լինեն կարգ ու կանոնը պաշտպանել։ Պիշօնը ընդգծեց Գերմանիայի լօյալ վերաբերմունքը։

Պալատը ընդունեց կառավարութեան բացատրութիւնները գոհացուցիչ և 12 միլիօն յատկացրեց լրացուցիչ կերպով Մարօկկօյում գործողութիւնները շարունակելու համար։ (Հ. Գ.)

—

Պետերբուրգ.—Գեներալ Բէկմանին առաջարկված է անմիջապէս կատարել մինիստրների խորհրդի կարգադրութիւնները և մատնանշված է, որ հակառակ դէպքում նա կարող է թողնել գեներալ-նահանգապետի պաշտօնը։

Բէկմանը վճռեց հեռանալ։ Նրա տեղը կը գրաւէ նրա օգնական գեներալ Զէյցը։

Պետական Դումայի պրեզիդիումը որոշեց 21 պատգամաւորների ենթարկել 1800 ռ. տուգանքի Դումայի նիստերին բացակայելու համար։

Աջակողմեան պատգամաւորները վճռեցին եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել կանանց փաստաբանական ասպարէզը մտնելու համար։

Ֆինանսների մինիստր Կոկօվցէվը տասն օրով մեկնեց Լիվադիա։

Պետական բանկի կառավարչի պաշտօնի համար միակ թեկնածու համարում են Մօսկվայի միացեալ բանկի կառավարիչ կոմս Տատիշչէվին։

Ստաւրօպօլի սեմինարիայում անկարգութիւններ են սկսվել։

Գանձակում դատաստանական պալատը պրիստաւ Կարաբանովիչին դատապարտեց 5 ամսով բանտարկութեան։ («Б.»)

—

Լօնդօն.—Նիւ-Եօրկից հեռագրում են, որ դատարանը ապօրինի է ճանաչել «Standard and C°» ընկերութեան գոյութիւնը, որի գլուխ կանգնած է յայտնի միլիարդէր Րօկֆէլլէրը։ Նա ենթարկվել է 30 միլիօն դօլլար տուգանքի։ Որոշված է ընկերութեան գործերն աւարտել։ («Б.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Թէհրան, 11 նոյեմբերի

Մէջլիսը հաստատեց խնամակալ Ազիզ-ուլ-Մուլքի ընտրութիւնը։ (Հ. Գ.)

—

Յուզմունքները Պարսկաստանում և մանաւանդ վերջին անկարգութիւնները Արդաբիլում՝ տակն ու վրա արին ամբողջ առևտրական Մօսկվան։ Այն վճարումները, որոնք չը ստացվեցին Նիժէգօրօդեան տօնավաճառում և մօսկվացիները սպասում էին հօկտեմբերին և նոյեմբերին, մինչև այժմ չեն ստացվում, և Արդաբիլի վաճառականների մասին ոչ մի լուր չը կայ։ Մի քանի խոշոր առևտրականներ հեռագրեցին այնտեղ, բայց հեռագրերը յետ են ստացվում, հասցէատէրերին չը գտնելու պատճառով։ Ներկայ տարվայ յունվարին Արդաբիլի վաճառականների վրա մի քանի հարիւր հազար ռուբլու միմիայն մանուֆակտուր ապրանք է ծախվել։ Մի քանի ֆիրմաներ ուղարկում են իրանց ներկայացուցիչներին ներկայ գործերի դրութիւնը պարզելու համար։ («Р. У.»)

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ ԱԹԷՆՔՈՒՄ

—

Մի նոր փորձ եղաւ ապստամբութիւն յարուցանելու Աթէնքում։ Ծայրայեղ կուսակցութեան պատկանող մի քանի երիտասարդ օֆիցէրներ փորձ փորձեցին, թէպէտ և անաջող, կրկնել Տիպալդոսի արարքը։ Զինուորական դաշնակցութեան անդամների չափաւոր մասը իր վայրոյթն է յայտնում իր ընկերակիցներին։ Սակայն այդ պլատօնական բողոքը ապացոյց է այն բանի, թէ որքան անզօր է լիգան յունական զօրքի օրէ-ցօր աճող քայքայման առաջ։

Տիպալդոսի բանտարկված ընկերի մասին լրագիրները հաղորդում են, որ բանտարկվածները շատ ուրախ կեանք են անցկացնում բանտում, ընդունում են ծանօթների և ազգականների այցելութիւնները և ամենևին չեն զգում, որ իրանք ծանր պատասխանատուութեան են ենթարկվելու իրանց արարքի համար։ Նրանց գործի քննութիւնը աւարտված է. գործը կենթարկվի երդուեալների դատին, որոնց բարեացակամ վճռի վրա կատարելապէս վստահ են յեղափոխական օֆիցէրները։

Յունաց կառավարութիւնը որոշեց գնել երկրորդ մեծ զրահակիր նաւ. երկրորդ մեծ զրահակիր նաւը կը կառուցվի Անգլիայում և կը նստի 26 միլիօն։ Այդ գումարը նուիրել է մի հարուստ յոյն։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՆ ԵՒ ԿՐՕՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ

—

Այժմ, երբ Նորին Ս. Օծութեան հոգսերից մէկն էլ դպրոցական գործն է ու երբ անկասկած արդէն մի յայտարարի կը բերվեն ազգային դպրոցները, արժէ ուշադրութեան առնել նաև պետական դպրոցների հայոց լեզուն ու կրօնը։ Երջանկայիշատակ Հայրիկն այդ մասին 1905 թւին մի կոնդակով կարգադրութիւն ունի արած, որը սակայն կարգադրութեան սահմանից չը թևակոխեց գործնականի շրջանը։ Գաւառներում, ուր ազքատ գեղջուկը միջոց չունի ծխական դպրոց պահելու, պետական դպրոցները շատ տեղ կարող էին մեծ ծառայութիւն մատուցանել տեղական մատաղ սերնդի մայրենի լեզուին ու կրօնին, եթէ այդ առարկաներն աւանդէին կոմպետենտ անձինք. բայց ամենքիս յայտնի է, որ ապաշնորհ կրօնուսոյցների պատճառով այդ առարկաները պետական դպրոցներում միմիայն անունով գոյութիւն ունեն և գիւղական մեր տէր-բաբաներն այնտեղ ոչ թէ ուսուցիչներ են, այլ միայն խրտուիլակներ։ Գոյութիւն ունեցող կարգերն ու հանգամանքներն էլ այնպիսի են, որ ձեռնհաս, բայց ոչ հոգևորական անձինք չեն կարող փոխարինել մեր Տէր-Թօդիկներին։ Այսպէս, օրինակ, այդ դպրոցներում ոչ վարձատրութիւն կայ բաւարար, որ կարող մարդիկ ձգտէին այնտեղ տեղ գրաւելու, և ոչ էլ օրէնքն է ասպարէզ տալիս աշխարհականներին. իսկ պետական դպրոցների տեսուչներն ու վերատեսուչները նոյնիսկ ուղղակի փայփայում են մեր տգէտ կրօնուսոյցներին՝ միանգամայն ժառելութեան դատապարտելու նպատակով՝ իրանց համար ոչ ցանկալի հայոց լեզուն ու կրօնը։ Ես գիտեմ, օրինակ, որ Ղարաբաղի թեմ. վերջին առաջնորդ Աշոտ եպ. յիշեալ կոնդակի հիման վրա աշխատել է պետական ժողովրդական դպրոցներում տգէտ կրօնուսոյց քահանաների փոխարէն նշանակել տալու աւելի ձեռնհաս աշխարհականների, բայց Գանձակ նահանգի շրջանային վերատեսուչը մերժել է նրան, որ համազօր է, թէ նա մերժել է հանգուցեալ կաթողիկոսին։ Բայց որպէսզի պետական դպրոցների հայոց լեզուի ու կրօնի դասերն էլ կանոնաւորվեն, ամենից առաջ, ուրեմն, կը հարկաւորվի ոչ թէ Հայրիկի արձակած կոնդակների նման պալլիատիվ միջոցների դիմել, այլ պետական դպրոցներում կրօնուսոյց նշանակելու իրաւունքը գրաւել օրէնքով և կենտրոնացնել հոգևոր իշխանութեան ձեռքում, այնպէս որ որևէ տեսուչ իրաւունք չունենայ հայ կրօնուսուցիչներ նշանակելու կամ մերժելու կաթողիկոսական կոնդակի հիման վրա արված կարգադրութիւններն ու խնդիրները։

Այդ մի խնդիրը լուծելուց յետոյ, կը մնայ մի ուրիշը—ռոճիկի խնդիրը։ Յայտնի է, որ պետական ժողովրդական դպրոցի

сторожъ-ն էլ 120 ր. ռոճիկ է ստանում (դեռ բացի բնակարանից և վառելիքից), կրօնուսոյցն էլ։ Այս չարիքը դարմանելու է անպատճառ, բայց այստեղ մեր յոյսը գանձարանի վրա չը պէտք է դնենք, այլ աշակերտների ծնողներն են, որ այստեղ՝ ևս պիտի քրտնեն։ Եթէ չեմ սխալվում, տեղ-տեղ նոյնիսկ սովորութիւն է դառած, որ աշակերտների ծնողները մի-մի բուբլի կամ քիչ աւելի փող են վճարում ամեն մի աշակերտի համար և դրա հետ պետական 120 ր. ռոճիկը գալիս հաւասարվում է մի քանի հարիւրի։ Ահա այս սովորութիւնն է, որ ընդհանրացնելու է։

Սակայն պետական թէ ստորին և թէ միջնակարգ դպրոցներում ընդհանրապէս ամենամեծ չարիքն այն է, որ նոյնիսկ պատրաստված ուսուցիչը չէ կարողանում արդիւնք ցոյց տալ, ինչքան էլ նա աշխատում է։ Դրա պատճառն այն է ամենից առաջ, որ այդ դպրոցներում հայոց լեզուից շաբաթական երկու դաս կայ միմիայն, և երկրորդն էլ՝ այդ առարկան պարտաւորեցուցիչ չէ օրէնքով, ապա ուրեմն և աւելորդ է նկատվում նաև աշակերտի կողմից, որը, շատ ցաւալի է ասել, համարեա ժամանակ չէ գործադրում այդ առարկան ուսանելու։ Անշուշտ մեծ ուշադրութեան պէտք է արժանանայ և այս խնդիրը։

Իբրև տեղեկութիւն պէտք է աւելացնել, որ Ռուսաստանի յեղափոխութեան օրերին, 1905 թւին, երբ մեր ծխական դպրոցների վերաբացման կարգադրութիւնն եղաւ, միաժամանակ մի շրջաբերական հրաման էլ դուրս եկաւ պետական դպրոցներում աւանդվող օտարադաւաննների կրօնի և լեզուի դասերի մասին, որով թոյլատրվում էր լեզուի դասերի թիւն աւելացնել մինչև վեց՝ շաբաթական և աւելացած դասերի համար միջոցներ հայթայթել՝ դասատուին վարձատրելու։ Այդ շրջաբերականով նոյնիսկ որոշված էր առաջին երեք տարվայ ուսումն աւարտել մայրենի լեզուով, որը եթէ իր ժամանակին խոկոյն չիրականացաւ, այդ էլ շնորհիւ մանաւանդ ժողովրդական դպրոցների աւագ-ուսուցիչների վախկոտութեան և թուլամորթութեան։

Այսպիսով, ուրեմն, ինչ մենք այստեղ ցանկալի ենք համարում հայոց լեզուի և կրօնի համար պետական դպրոցներում, իր ժամանակին դրանից շատ աւելին էին տուել մեզ, ուրեմն և համարձակվում ենք կարծելու, թէ նորին Վեհափառութիւնը կարող է պետական դպրոցներում հայոց լեզուն և կրօնը փրկել նահատակութիւնից։

Մերվ Արշակ ք. Տէր-Ոսկանեան

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Նուխի, 1 նոյեմբերի

Կովկասում կան անկիւններ, որտեղ անհրաժեշտ է երկաթուղու կառուցումը։ Այդ անկիւններից մէկն էլ Նուխին է իր ընդարձակ գաւառով։ Նուխին, որ առևտրական քաղաք է, շնորհիւ ճանապարհների անյարմարութեան առաջ չէ գնում։ Ով Եւլախ-Նուխի տարեկան մի քանի անգամ գնում գալիս է, նա միայն համոզված կը լինի, որ անհրաժեշտ է Նուխին կապել անդրկովկասեան երկաթուղիների հետ։

Ճանապարհի ամբողջ տարածութեան վրա դուք կը հանդիպէք սայլերի, ֆուրգոնների և ուղտերի կարաւանների, որոնք Նուխուց Եւլախ և Եւլախից Նուխի ահագին քանակութեամբ ապրանքներ են տեղափոխում։ Հաւատացած ենք, որ Նուխին իր գաւառով շատ առաջ կը գնայ, եթէ երկաթուղին մուտք գործէ այս շրջանը։ Երկաթուղին հնարաւորութիւն կը տայ նուխեցոց՝ Նուխում ապրելու և առաջադիմելու թէ նիւթապէս և թէ մտաւորապէս։

Վճռված է Կախեթիայի երկաթուղին կառուցանել և համարեա թէ գրագմունք-ները սկսվել են։ Երկաթուղին Թիֆլիսից մինչև Զաքաթալա է գնալու։ Նուխուն ոչ մի օգուտ։ Նոյնպէս կարդացինք լրագիրներում, որ շուտով Եւլախից Շուշի կը կառուցվի երկաթուղի, որը հնարաւորութիւն կը տայ Թիֆլիսից Շուշի 10 ժամում գնալ։ Դարձեալ Նուխուն ոչ մի օգուտ. նա մնում է հեռու, Դաղստանի լեռներին կպած... Ո՞վ պիտի մտածի այս մասին, եթէ ոչ նուխեցին, բանիմաց նուխեցին։ Ցանկալի էր, որ նուխեցիների բարի նախանձը շարժվի՝ Կախեթիայի և Ղարաբաղի մօտիկ ապագայում կառուցվող երկաթուղիներին ի տես։ Թող օտարբնակ նուխեցի առաջադէմ և բանիմաց թուրք և հայ անձնաւորութիւնները միանան բնիկ բանիմացների հետ և միացեալ ույժով դիմեն ուր հարկն է։ Հաւատացած ենք, որ եթէ գործին գլուխ անցնողներ լինեն, շուտով կարելի կը լինի գլուխ բերել։ Չէ՞ որ ահագին ծախսեր չեն հարկաւոր այդ գիծը կառուցանելու համար։ Բաւական է $2—2^1/_2$ միլիօն բուբլի։ Իսկ թէ քանի միլիօն օգուտ կը տայ, այդ թողնում եմ նուխեցիներին դատելու։ Եւլախից Նուխի 75—80 վերստ է։

Մ. Բէգլարեան

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԲԱՆԿԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Երևան, 9 նոյեմբերի

Ինչպէս յայտնի է, Անդրկովկասի հայաբնակ վայրերից շատերում առաջիկայ տարվայ ընթացքում պիտի բացվեն մի շարք գիւղական բանկեր, որոնց նախաձեռնութեան պատիւը պատկանում է Բ. Հ. Կուլտուրական Միութեանը։

Այժմ, ինչպէս լսում ենք, նոյն Միութիւնը, աչքի առաջ ունենալով որ նախ՝ նոր բացվելիք բանկերը առանց փոքր ի շատէ պատրաստված հաշուապահների անկարող կը լինեն կանօնաւոր շարունակել իրանց գործերն ու զարգանալ, երկրորդ՝ որ նորաբաց բանկերը միջոցների պակասութեան պատճառով չեն կարող դրսից մեծ ռոճիկով հմուտ հաշուապահ հրաւիրել, —որոշել է այս տարվայ վերջին Երևանում կազմակերպել երկշաբաթեայ (դեկտեմբերի 16—31-ը) հաշուապահական կուրսեր, որտեղ փոքր ի շատէ պատրաստութիւն ունեցող գիւղացիք Ա. Շահնազարեանի ղեկավարութեամբ պիտի կարողանան սովորել գիւղական բանկային հաշուապահութեան և գործավարութեան տարրական ձևերը *)։ Ունկնդիրները պիտի լինեն գիւղերից, որտեղ սպասվում է բանկերի բացումը։ Ցանկալի է, որ բացվելիք բանկերի հիմնադիրները նախօրօք ընտրեն մի-մի, կամ երկու անձնաւորութիւն և որոշեալ ժամանակին (դեկտ. 15) ուղարկէին Երևան վերոյիշեալ կուրսերը լսելու։

Չը մոռանանք ասել, որ կուրսերը լինելու են ձրի։ Թող շտապեն գիւղացիք օգտվել յարմար առիթից։

Արօս

ՍԱՐՈՒՋԱՅԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԿԱՐԻՔԸ

Անցեալ տարվանից Արէշի գաւառում հիմնվել են ռուս գաղթականներ այն մասում, ուր գլխաւորապէս բնակվում են հայեր։

Այդ գաղթականները, ուր ազատ հող կայ, առնում են գիւղացիական բանկի օգնութեամբ, բայց որովհետև ազատ հողերի շատ մասն անջուր է, ուստի դժուար է լինում մեծ քանակութեամբ գաղթականներ տեղաւորել, թէև այժմ բանկը գնել է բաւականին մեծ քանակութեամբ լաւ հողեր, որոնք պատկանում են Շելկօֆնիկեանին և Կարախանեաններին։

*) Այդպիսի կուրսեր Կուլտուրական Միութիւնը արդէն երկու անգամ կազմակերպել է Թիֆլիսում։ Ա.

Բայց իշխանութիւնը վճռել է այդ դժուարութիւնը հեռացնել՝ տալով ջուր՝ շատ խոր հոսող Թուրեան գետից, որը Կովկասի սարերից սկսվելով՝ անցնում է Նուխու և Արէշի գաւառներով և խառնվում Կուր գետին։

Ինչպէս ասում են, ջուրը պիտի բարձրացնեն մեքենաների միջոցով ձորից՝ մինչև գաղթականների գիւղատեղը, և դա կարժենայ գուցէ 40,000 ր.։

Շատ մխիթարական է, որ իշխանութիւնը մի բուռն գաղթականների բարեկեցութեան համար մեծաքանակ գումար չէ խնայում։ Սակայն մենք կարծում ենք, որ այդ ջրից մի մասը կը տրվի և հայ գիւղացիներին, որոնք համարեա զուրկ են խմելու ջրից։ Դա Մեծ-Սօյուղլու կոչվող գիւղն է, որ հազարներ է ծախսել իր աղբիւրի ջուրը աւելացնելու համար զանազան քանքանչիների վրա, դժբաղդաբար, մինչև այժմ ապարդիւն։ Ջուրը չէ աւելացել, իսկ ազգաբնակութիւնը աւելանալով աւելի ևս տուժում է, մանաւանդ իգական սեռը, որ օր ու գիշեր հերթի է սպասում մի սափոր ջուր ստանալու համար։

Մենք քանիցս խորհուրդ ենք տուել այդ գիւղացիներին դիմել իշխանութեան, քանի որ այժմ ջրաբաշխական վարչութեան տեսչութիւն կայ Նուխում այդ կողմերի համար, որ նրանց համար ջուր հանվի թէ խմելու և թէ դաշտերը ոռոգելու նպատակով։ Բայց հավիւ թէ այդ բանը արված լինի, որովհետև այդ կողմերի գիւղացիները շատ յետ են մնացել և զուրկ են գիւղական աչքաբաց և մտածող անձերից։

Քանի որ իշխանութիւնը, կամ աւելի ճիշդն ասած՝ գիւղական բանկը և ջրաբաշխական վարչութիւնը վճռել են մեծ քանակութեամբ ջուր բարձրացնել Սարուջա կոչված բերրի դաշտը, ուր ցանքս են անում մի քանի հայ գիւղեր, օրինակ՝ Մեծ և Փոքր Սօգիւթլու, Խօչկաշէն, Եւագուրլու, Ղայաբաշի և այլն, որոնք անձրև տարիները բաւականաչափ բերք չեն ստանում, ուստի այդ գիւղացիները պիտի խնդրամատոյց լինեն, որ նրանց ևս ջուր տան և, եթէ հարկաւոր է, խոստանան ծախսերի մի մասն իրանց վրա վերցնեն, կամ ջրի տուրք վճարեն։

Բայց կա՛ն, արդեօք, վերոյիշեալ՝ շատ յետ ընկած՝ գիւղերում բանիմաց և հեռատես անձինք, որոնք մտածէին յիշեալ բնակիչների բարեկեցութեան համար։

Կասկածելի է այդ, քանի որ մինչև այժմ նրանք չեն կարողացել ոչ թէ ոռոգել իրանց ոսկի հողը, այլ անգամ խմելու ջուր ունենալ։ Պիտի շնորհակալ լինել, որ նրանց հարևան են եկել ռուս գաղթականներ, որոնք սափրել են պաշտպանաւոր իշխանութեան՝ գլխաւորապէս բանկին, որի գնած հողի վրա գիւղ են դցել, տալ ջուր՝ սպառնալով, որ այլապէս պիտի յետ գաղթէին։

Ջուրը լինելու է։ Մնում է, որ հայ բնակիչները ևս կարողանան օգտվել այդ ջրից, և դրա համար այդ գիւղացիք պիտի լրջօրէն մտածեն և դիմեն անյապաղ ուր հարկաւոր է, որպէսզի ջուր ունենան։ Իսկ կունենան միայն այն ժամանակ, երբ ջուր հանելիս նրանք ի նկատի կառնվեն, այսինքն այնպիսի քանակութեամբ ջուր կը հանվի, որ բաւարարութիւն կը տայ բոլորին։

Մի խօսքով վերոյիշեալ բազմաթիւ հայ ազգաբնակութեան համար կեանքի և մահվան հարց է ջրի հարցը։

Թող ով կարող է, օգնէ այդ խեղճերին ինչով կարելի է, և այդ անել անյապաղ, մինչև ջուր հանելը։ Յետոյ գուցէ արդէն ուշ լինի։

Բժ. Բ. Աղասարեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 11 նոյեմբերի

6-րդ նիստը բացվում է Խոմեակովի նախագահութեամբ։

Տեղական դատարանի բարենորոգման խնդրի վիճաբանութիւններից յետոյ կարդացվում է Դումայի 38 անդամների հարցապնդումը այն մասին, որ Սէդլեցկի նահանգապետը կարգադրել է փակել Օպօլի կաթօլիկների տաճարը և յանձնել ուղղափառ հոգևորականութեան։

Թեթև վիճաբանութիւնից յետոյ ձայների մեծամասնութեամբ հարցապնդումը ընդունվում է։

Մինիստրների օթեակն է բարձրանում առևտրի մինիստրը։

Լիւցը զեկուցանում է Դումայի անդամների յայտարարութիւնը՝ հարցմունք ուղղելու առևտրի մինիստրին այն առիթով, որ ապօրինաբար, ի խախտումն 1900 թ. մայիսի 14-ի կանոնների, նաւթահողերը յանձնվել են գեներալ-մայոր Սեն-Սավինին Բագուի նահանգի Խիլլա գիւղում, եգերմէյստէր Սամօնտովին, Գոլենիշչև-Կուտուզովին և Տօլստոյին—Սուրախանում։ Ի խախտումն լեռնային կանոնադրութեան 587-րդ յօդուածի, յանձնվել են նաև Բիբի-Հէյբաթի նաւթահորերը և Սարունջիում՝ Կովկասեան Ընկ., Շեհանին և Բօստանջօվին (?), յանձին հաւատարմատար Ասրիբէգօվի։ Այդ հողերը տրվել են առանց աճուրդների։ Մասնաժողովն առաջարկում է Դումային դիմել հարցապնդումով առևտրի մինիստրին։

Քուէարկութեամբ հարցապնդումը միաձայն ընդունվում է։

Մինիստրը իր պարտականութիւնն է համարում առանձնապէս մանրամասն կանգ առնել ներկայ հարցապնդման վրա։ Իր ճառում, որ տևում է մի ժամից աւելի, մինիստրը երկար թւարկում է և մեկնաբանում լեռնային կանօնադրութեան յատուկ յօդուածները և 1900 թ. մայիսի 14-ի ժամանակաւոր կանօնները, և այն եզրակացութեանն է գալիս, որ ոչինչ ապօրինութիւն կառավարութեան գործունէութեան մէջ չէ եղել։

Քուէարկութեամբ Դուման որոշում է անմիջապէս դիմել առևտրի մինիստրի բացատրութիւնների քննութեան։

Ժամը 11-ին Դմիտրիւկովի ճառի ժամանակ նիստը փակվում է։ Շարունակութիւնը կը լինի հետևեալ հինգշաբթի երեկոյեան։

(Հ. Գ.)

ՅՕԳՈՒՏ ԱԴԱՆԱՑԻՆԵՐԻ

(Կոչ Գ. Զալխուշեանի)

Ստացանք՝ 1) Ռոստովից, Գ. Զալխուշեանի և այլոց դաւակներից՝ 10 ր., 2) Երևանից, գիմնազիայի 2-րդ դասարանի աշակերտ Գրիգորիս Պօղոսեանից և եղբայրներից՝ 5 ր., 3) Երևանից, Օլգա Աւետիսեանից՝ 5 ր., 4) Մօսկվայից, Լազարեան ճեմարանի I դաս. աշակերտ Արտաւազդ Մաթէոսեանից՝ 1 ր. 50 կ.։

Ստացանք՝ 1) Բալախանուց, Նիկօլայ Վարդանեանից՝ 10 ր. 58 կ., 2) Թիֆլիսում, X-ից՝ 6 ր., 3) Արմաւիրից, Զաւադբէկ Բալուղեանից (տես առանձին նամակ) 119 ր. 17 կ., 4) Սարատովից, Ստեփան Յովակիմեանի ձեռքով հանգանակված՝ 9 ր. 60 կ., (նուիրել են՝ Ս. Յովակիմեան՝ 3 ր., Խ. Աւագեան՝ 3 ր., Կ. Անանեան՝ 1 ր. 50 կ., Արշ. Արեգեան՝ 1 ր., Ս. Պետրոսեան՝ 50 կ., Աւագեան երեխաները՝ 45 կ., Վ. Արեգեան՝ 15 կ.), 5) Դիլիջանից, Վահան Մատինեանի ձեռքով հանգանակված՝ 6 ր.։

«ԳԵՂՋՈՒՆԻ»

Վենետիկում հրատարակվելիք «Գեղունիի» համար ստացանք՝ 1) Բագուից, Բալասան Յակոբեանից, 1 օրինակի գին 5 ր., 2) Թիֆլիսում, եղբարք Գաբրիէլեաններից՝ 5 օր.՝ 25 ր., 3) Ալէքսանդրօպօլից, Մկրտիչ Գեղամեանից՝ 1 օր.—4 ր.։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— «Մշակի» ներկայ համարի հետ կցված է յաւելուած, որ բաղկացած է կէս թերթից և նուիրված է Ալ. Քալանթարի գիւղատնտես. 30-ամեայ գործունէութեան յօբելեանին։

— Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլաևիչը արժանացրեց Թիֆլիսի 2-րդ գիմնազիայի հետևեալ հեռագրին. «Սրտանց շնորհակալ եմ աշակերտ-աշակերտուհիներին աղօթքների և շնորհաւորանքների համար. ՄԻԽԱՅԻԼ»։ Այս հեռագիրը հետևանք էր գիմնազիայի վերատեսուչ Դրբօգլավի ուղարկած հետևեալ հեռագրին. «Թիֆլիսի 2-րդ արական գիմնազիայի աշակերտ-աշակերտուհիները, ժողովվելով Ձեր Կայսերական Բարձրութեան անուանակոչութեան հանդիսաւոր օրը, աղօթում են Աստուծուն, որ նա երկար կեանք պարգևէ Ձեր Կայսերական Բարձրութեանը, և ցանկանում են առողջութիւն և բաղդաւորութիւն»։

— Կովկասի Փոխարքայի հաստատութեամբ և Գանձակի նահանգական ատեանի որոշմամբ՝ Գանձակի նախկին ոստիկանապետ Լ. Ա. Զօգլօկօվը յանձնվում է դատարանին քր. պատժ. 376-դ 377-դ, և 378-րդ յօդուածների մեղադրանքով։

— Պետերբուրգի «Рѣчь» լրագրում տպված է այս տեղեկութիւնը Անդրկովկասից. «Մեզ մօտ որսում են այն հայերին, որոնք կասկածվում են «Դաշնակցութեանը» պատկանելու մէջ։ Սահմանային տեղերից մինում մէկը վաղօրօք փախաւ Թիւրքիա։ Գաւառապետը իսկոյն այնտեղ ուղարկեց նրա հօրը և շինական տանուտէրին խիստ հրամանով՝ ինչպէս էլ որ լինի՝ յետ բերել թագնվողին. միևնոյն ժամանակ նա տեղեկացրեց թիւրքաց վալիին։ Վալին կտրականապէս հրաժարվեց յանձնել հալածվողին այն հիման վրա, որ «սահմանադրական Թիւրքիան չէ կարող յանձնել այն մարդկանց, որոնց ռուսական կառավարութիւնը հալածում է նրանց քաղաքական համոզմունքների և վարմունքի համար»։

— Երեքշաբթի երեկոյեան «Գիւղատնտես» շաբաթաթերթի խմբագրատանը, նոյն թերթի նախաձեռնութեամբ, տեղի ունեցաւ Թիֆլիսում ապրող մի խումբ հայ բժիշկների մասնաւոր խորհրդակցութիւն, որը զբաղվեց բժ. Ա. Բուդաղեանի առաջարկով՝ առաջիկայ յունվարից հրատարակել Թիֆլիսում հայերէն լեզուով բժշկական-առողջապահական հանրամատչելի մի երկշաբաթաթերթ «Գիւղատնտեսին» կից։ Ժողովականները, միաձայն ընդունելով այդօրինակ մի հանդէսի կարիքը, ցանկութիւն յայտնեցին մօտիկ օրերում, իշխանութեան թոյլտուութեամբ, հրաւիրել Թիֆլիսում ապրող բոլոր հայ բժիշկների ընդհանուր ժողով, որը և պէտք է զբաղվի թերթի կազմակերպչական գործով։ Այդ ժողովը հրաւիրելու, թերթի ծրագիրը և նախահաշիւը կազմելու համար ընտրվեցին գիւղատնտեսներ՝ Ա. Քալանթար, Ա. Աթանասեան և բժիշկներ՝ Աւ. Բաբայեան, Բ. Աղասարեան, Ն. Թադէոսեան, Խուդաբաշեան և Մխիթարեան։

— Վաղը, Թիֆլիսի հասարակական կլուբում, Համբարձում Առաքելեան և երդուեալ հաւատարմատար Ե. Անդրուշևիչ կը կարդան ըեֆերատներ կանանց հարցի մասին. առաջինը՝ «Անկէտա կանանց հարցի առիթով», երկրորդը՝ «Կինը փաստաբան»։ Ռեֆերատներից յետոյ տեղի կունենան ընդդիմախօսութիւններ։

— Վրաց դերասանուհի Գաբունիա-Ցա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՕԼՍՈՅ ՆԱՄԱԿԸ

Հոկտեմբեր 18-ին ժամանակ կը գտնեմ փոխադարձ այցելել գրագէտ բարեկամներուս. Յովհաննէս Շահնազարեանի «Հայրենիքի» խմբագրատան գալարուն սանդուղներէն վեր կելլեմ. գրչով ծանօթներէն միայն Երուանդ Օտեան էֆէնդին կը գտնեմ, որուն հետ կը խօսինք ամենուն ծանօթ մեծ դիւանագէտ Գրիգոր Օտեանի գրականութեան վրայ. կը հարցնեմ, թէ ինչո՞ւ մեծահանճար գրագէտին երկերը հատորի մը մէջ չեն ամփոփուիր. իր թոռը կը պատասխանէ, որ այդ փափագին իրագործումին կը հետամտին։

Նոյն ինքն Ե. Օտեան տեղական լրագրաց գրական ամլութեան մասին ինծի համակարծիք երեւցաւ. սակայն մեր համոզումը այս է, որ տեղացի գրողներուն մէջ անպակաս չեն պատրաստուած լաւ գրողներ։ Ամեն կողմէն կը լսեմ, որ ժողովուրդն անտարբեր կը մնայ գրական յօդուածներու մասին։ Այս ցաւալի է. ժողովուրդն ինքնին պէտք է վարձատրել իր տաղանդաւոր գրիչները։ Այն պահուն, երբ դեռատի գրականութիւն մը ուզեցինք մատնանիշ ընել, ժողովրդակ. անտարբերութիւնը եկաւ կաթուածահարեց գրական գերագոյն եռանդն ու կորովը։ Մի անգամ ընդ միշտ ըմբռնելու է մեր ժողովուրդը, որ ցեղ մը առանց ինքնուրոյն բնորոշ գրականութեան բնաւ նշանակութիւն մը չունենար. հայ ցեղը հեղինակ հըլլալու դարաւոր նախատինքը քաւելու համար սկսած էր ստեղծել հայ յատկանիշ գրականութիւն մը. ժողովրդական անտարբերութիւնը զայն արդէն արգանդին մէջ կը խեղդէ։

«Հայրենիքի» խմբագրութիւնը ամեն ճիգ թափած է վերակազմելու նախկին խմբագրական մարմինը. Արփիար Արփիարեանի պակասը կը զգացուի. սակայն արդէն մեծատաղանդ քրոնիկագրի պակասը զգալի է առհասարակ մեր ցեղային լրագրական ասպարէզին մէջ. կը զարմանամ, թէ ինչո՞ւ իր վրայ հիացողներն իրենց վարպետին ծրագրէն կուզեն շեղիլ։ Ես ուրախացայ, որ հին «Հայրենիքի» Ե. Օտեանը նոր «Հայրենիքի» խմբագրական կազմութեան մէջ ունի կարևոր դեր մը, Վահան Թէքէեան և Ե. Օտեան նոր «Հայրենիքի» գրական ուժերն են, երկուքն ալ ունին իրենց գրչին եռը. Օտեան երգիծանքի ինքնակալն է, և Թէքէեան՝ յեղաշրջող նոր գրական ոճին հզօր վարպետներէն մէկը։ Հին «Հայրենիքի» մէջ խմբագրապետ Շահնազարը իր եռը բնաւ զգացուցած չէր. իսկ նորին մէջ այդ անտեսանելի եռը կարկառուն ու սիրուն յայտնի կըլլայ։ Անգլիական դրական համոզիչ փաստայի ոճ մը ունի խմբագրական գրիչը։ Շահնազար իր նոր խմբագրականներով արծարծուն ժողովրդականութիւն մը կը վայելէ։

*

Ստամբուլի կողմերը համախմբուած են հայ խմբագրատուները. ամենէն հինը «Հայրենիքը», Շահնազարի «Հայրենիքն» է, որուն առաջին թիւը լոյս տեսած էր 13 յուլիս 1891-ին, որ ջարդերուն թուականով ջարդ ու փշուր կըլլար և անոր աւերակին վրայ արիւնի լճէն Օրմանեան սրբազան դուրս կը հանէր Բիւզանդ Քէչեանի «Բիւզանդիոնը», որ հիմա պահպանողականներու օրգանն է. խմբագիրը ճարտար է օգտակար ըլլալ ըստ պարագաներուն, անգլիական մամուլի պաղարիւնութեամբ կը վարուի. իր այդ ձգտումը յայտնի է խմբագրականներուն մէջ, որոնց էմնաֆ ժողովուրդը կարևորութիւն կուտայ։

Այդ թերթէն զատ Ստամբուլի կողմերը կը հրատարակուին «Առաւօտ», «Ժամանակ», «Գաղափար», «Կոհակ» պարբերականները, իսկ «Շիրակ» գրական շաբաթաթերթը՝ Սիրքէճիի մէջ, սակայն մէկ քանի ամիսէ ի վեր՝ այն լոյս չի տեսներ. պատճառը հրատարակութեան լրագրամոլութիւնն է. հիմա լրագրավաճառութեան շրջանն է, և լրագրողը կը շահագործէ, իսկ գրագիտական թերթը կը տուժէ։ Սակայն ուրախ եմ, որ «Շիրակի» խմբագրապետ Վահան Թէքէեան՝ մտադիր է անվհատ շարունակելու իր սկսած շահեկան գործունէութիւնը։

*

Ստամբուլէն չհեռացած՝ առաջին անգամն է որ կը տեսնեմ հիասքանչ նոր շէնք մը, արաբական ու կոթական խառն ճարտարապետութեամբ, երկու անկիւնները աշտարակաձև քիչ մը մզկիթի վեհութեամբ և մեհենական ընկճող պատկառելիութեամբ, ոչ այնքան հրապուրիչ։ Այդ շէնքը սահմանուած է Ստամբուլի աւագ և կեդրոնական նամակատան համար։ Հոս առիթն է յիշելու, որ այժմեան թիւրք սուրհանդակութիւնը ամեն ջանք և դիւրութիւն ի գործ կը դնէ, որ ճշտութեամբ կատարուի նամակատարութիւնը։ Կապիտուլասիօններու, այսինքն օսմանեան պետութեան օտար տէրութեանց՝ իր տուած առանձնաշնորհեալ դաշնագրաց ջնջումին՝ նպաստելու համար, ներքին կարգադրութիւնները խստիւ ի գործ կը դնէ. և, անտարակոյս, ամենէն առաջ, օտար նամակատուները պիտի տուժեն կապիտուլասիօնի ջնջումով։

*

Կամուրջէն Ղալաթիայի կողմերը կանցնիմ. տասը տարի առաջ ինծի ծանօթ էր հոն «Արևելքի» խմբագրատունը, ուր երբեմն Արփիար Արփիարեան «Արևելքը» գրական օրագիր մըն էր ըրած, ուր իր եղբայրը, Տիգրան Արփիարեան, կը հրատարակէր նուրփթիթ գրագիտաց շաբաթաթերթ «Մասիսը». հիմա թէ օրագիր «Արևելքը» և թէ շաբաթաթերթ «Մասիսը» դադրած են։ Սահմանադրութենէն վերջը «Արևելք» խմբագրական հզօր մարմին մը չունենար. վաղեմի սիրուած գրիչ Մելքոն Կիւրճեան, ծանօթ՝ իր երբեմնի պանդուխտներու կեանքէն սրտաշարժ գրութիւններով, նոր «Արևելքին» մէջ կը սահմանափակէր իր գրական գործունէութիւնը, և տիրապետողը կըլլար Երուանդ Սրմաքէշխանլեան՝ որ սահմանադրական թիւրքերոյ շովինիզմի խարազանն եղած էր իր շաչող բարդ ի բարդ պերճ ոսպարանովը։ Նոր լսեցի, որ շուտով կը վերսկսի «Արևելքի» հրատարակութիւնը խմբագրական տարբեր ուղղութեամբ։ «Արևելքէն» արտատպուած Արփիարի «Կարմիր Ժամուցը» առ այժմ դիզուած մնացեր է Պէճիտեան էֆէնդիներու խանին մէջ։ Չհրատարակուելու պատճառը գուցէ ժառանգի խնդիր ըլլայ, թէև այդ տպարանէն առաջ՝ ուրիշներ կանխեցին ու հրատարակեցին «Կարմիր Ժամուցը» և հիմա Կ. Պօլսոյ, մանաւանդ Պերայի ամեն ծխավաճառներու կրպակներու մէջ ի ցոյց դրուած է ան՝ կարմիր ծածկով, որուն վրայ տպուած է Արփիարի ծաղրաժպիտ կենդանագիրը. հիմա իր ստուերը յաղթանակօրէն կը ծիծաղի հալածող խմբակին վրայ։

*

Այսօր իտալ թագաւորի ծննդեան օրը հանդիսականօրէն կատարուեցաւ իտալ դեսպան մարկիզ Իմպերիալէի սալօնին մէջ. ես և Թիֆլիսցի Մխիթարեան հ. Յուսիկ վարդապետ Մէհրաբեան ներկայ էինք։ Դեսպանը բուռն խանդավառութեամբ իր գաղթական իտալացիներուն յանձնարարեց, որ իտալերէն լեզուին մշակումին խստապահանջօրէն կարևորութիւն տան, և ցաւեցաւ, որ իտալացիք մոռնալով հայրենի լեզուն՝ կարևորութիւն կուտան ֆրանսերէնի։ Դեսպանը ազգամոլ մը ըլլալու առիճան յանդգնեցաւ։ Երբ իտալացին մայրենի լեզուն ամրացնելու ճիգ մը ունի, ապա մեր օտարամոլնե՞րը...

Ե.

Կ. Պօլիս, 11 նոյեմ. (ն. տ.)

գարելիի յոբելեանական յանձնաժողովը որոշել է նուիրաբերված փողերով մի տուն գնել և նուիրել յոբելեարին։

◆ Նոյեմբերի 21-ին Զուբալովեան ժողովրդական տանը Թիֆլիսի բէլական դպրոցի աղքատ աշակերտների օգտին Եաբոշէնկօն մի դասախօսութիւն կը կարդայ օդագնացութեան և նրա աջողութիւնների մասին։ Դասախօսութեան ժամանակ կը լինեն փորձեր, ցոյց կը տրվեն լուսա պատկերներ և սինեմատօգրաֆ։

◆ Կովկասագիտական բարձր դասընթացքների բացումը ձգձգվում է այն պատճառով, որ մի կողմից՝ դասընթացքների նախկին շինութիւնը քաղաքը յատկացրել է Պուշկինեան գրադարանի համար և դասընթացքների համար նոր շէնք էլ չէ գըտնված, և միւս կողմից՝ յանձնարարված է զանազան կովկասագէտ - մասնագէտների կազմել սիստեմատիկ դասընթացքների ծրագիր։ Մտադրութիւն կայ բացի հասարակական ընթերցանութիւններից կարդալ սիստեմատիկ դասախօսութիւններ և այդ հաստատութեանը տալ միանգամայն որոշ ծրագիր ունեցող կրթական հաստատութեան բնաւորութիւն։

◆ Ինչպէս հաղորդում են «Закавказье» լրագրին, այս օրերս Քութայիսում իշխանութեան կարգադրութեամբ կալանաւորվել է վրաց «Վարսկվլավի» օրաթերթի խմբագիր Ս. Ջինջվելաշվիլին։ Ձերբակալութեան պատճառներն առ այժմ անյայտ են։

◆ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի վերատեսուչ Բատայլը վերստին ծառայութեան ընդունեց վերջերս արձակված 39 ծառայողներին։

◆ «Зак.»-ում կարդում ենք. «Այս օրերս քաղաքային Թաղական տեխնիկ Մելիք-Բէգլարեանը դիմեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեանը խնդրելով երկարել իր արձակուրդը մինչև 1910 թւի յունվարի 1-ը։ Մելիք-Բէգլարեանը արձակուրդի մէջ է արդէն վեց ամիս և ստացել է կանոնաւոր կերպով իր ռոճիկը»։

◆ Կովկասեան զինւորական շրջանի ընդհանուր հրամանատարը, վաւերացնելով կովկասեան զինւորական-նահանգական դատարանի վճիռը Իոսիֆ Շաթիրաշվիլու վերաբերութեամբ, որին դատարանը ենթարկել էր մահվան պատժի Գրիգոր Արջավանիձէի վրա յարձակում գործելու համար, հնարաւոր գտաւ մահվան պատիժը փոխարինել 15 տարով տաժանակիր աշխատանքներով, զրկելով նրան բոլոր իրաւունքներից։

◆ Կովկասեան շրջանային վարչութիւնը կովկասեան շերամապահական կայարանի կառավարչից անհրաժեշտ տեղեկութիւններ է խնդրել այն մասին, թէ որքան ծախս կը գնայ ժողովրդական դպրոցներին կից մեղուաբուծութեան և շերամապահութեան բաժանմունքներ բանալու դէպքում։

◆ Նոյեմբերի 20-ին նշանակված է կովկասեան իրաւաբանական ընկերութեան անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովը։ Ընկերութեան տարեկան հաշիւների քննութիւնից յետոյ, Գվազավան կը կարդայ մի ռեֆերատ Լոմբրոզօյի մասին՝ «Նրա թէօրիան և մատուցած ծառայութիւնները քրէական իրաւունքի խնդրում»։

◆ Նոյեմբերի 11- ին VI քաղաքամասի ոստիկանութիւնը և զինւոր-պահակները շուրջկալի ժամանակ ձերբակալեցին 81 անգործ և անանցաթուղթ մարդկանց։

◆ Արմաւիրում հոկտեմբերի 31-ին երեք անյայտ չարագործներ փորձեցին կողոպտել հայոց եկեղեցին։ Դրսի փականները կոտրեցին. մնում էր բանալ երկրորդ դռան ներքին փականը, բայց կողոպուտը նկատեց եկեղեցու դռնապանը, որը և սկսեց օգնութիւն կանչել։ Չարագործները փախան։

◆ Նոյեմբերի 9-ին Թիֆլիսի գաւառի Գլդան և Աւճալա գիւղերի միջև 8 զինված չարագործներ յարձակվեցին Աւճալայի կառավարական տանուտէրի վրա, որ պահակներով տուն էր վերադառնում։ Հրացանաձգութեան մէջ սպանվել են երկու ձի։ Չարագործները փախան։ Այդ օրը կասկածով ձերբակալվեցին 30 իմերէլներ («Н. Р.»)

◆ Մեզ հաղորդում են, որ Զանգեզուրի գաւառի Ղաթարի պղնձահանքերի հայ հասարակութիւնը դիմել է Կ. Հ. Բ. Ընկ. Խորհրդին, խնդրելով թոյլ տալ բանալ ընկ. ճիւղը յիշեալ տեղում։ Խորհուրդը յարգել է այդ խնդիրը և պահանջել է լրացուցիչ տեղեկութիւններ ձևականութեան վերաբերեալ։

◆ Ղազախից մեզ գրում են. «Ամսիս 10-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին Ղազախ-Աղստաֆայի խճուղու վրա երկու աւազակներ կանգնեցնելով քնիչ Յ. Տէր-Իսրայէլեանի և Արշակ Ստ. Թումանեանի կառքը՝ թալանել են նրանց ու առանց վիրաւորելու արձակել. առաջինից տարված է չեմօդան, երկրորդից 400 ր. չափ գումար։ Կողոպտիչների անձնաւորութիւններն անորոշ են, բայց դէմքերը պարզ ճանաչում են յիշեալ պարոնները։ Ամենախիստ միջոցներ են ձեռք առնված չարագործներին ձերբակալելու։

«Շամշադինի Բերդ գիւղում բացվեց գիւղական բանկ։ Այս տարի մեր գաւառում ուսումնարանական գործը աւելի աննախանձելի դրութեան մէջ է, քան երբևիցէ կարող է եղած լինել։ Ժողովուրդը քար անտարբերութեան մէջ է։ Պէտք է անդաժանատել և իրեան հանել այս կորստաբեր անտարբերութեան բուն պատճառը և դարմանել»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

◆ Զինւորագրութեան կանոնադրութիւնը վերաքննող առանձին յանձնաժողովը այն կարծիքը յայտնեց, որպէս հաղորդում են «Русск. Вѣд.» լրագրին, որ պէտք է մեծացնել իսկական զինւորական ծառայութեան ժամանակամիջոցը հետևակ զօրքի մէջ և կրճատել ուսման և ընտանեկան դրութեան համար տրվող արտօնութիւնները։ Յանձնաժողովի անդամների մեծամասնութեան կարծիքով, անհրաժեշտ է պահպանել արտօնութիւնները այն անձանց համար, որոնք աւարտել են միջնակարգ և բարձրագոյն դպրոցները, իսկ մնացած արտօնութիւնները պէտք է վերացնել։ Բացի դրանից այն կարծիքը յայտնվեց, որ ընտանեկան դրութեան համար եղող արտօնութիւնները տրվեն միայն աշխատանքին անընդունակ զառամեալ ծնողների միակ զաւակներին։

◆ Գիտութիւնների ակադէմիան մտադրութիւն ունի ներկայ ձմեռվայ ընթացքում սարքել ռուսաց գրողների հաւաքական ցուցահանդէս, սկսած կլասիկներից՝ Պուշկինից, Լերմոնտովից, Գոգոլից և վերջացնելով Նադսոնով, Լէսկովով, Բոբորիկինով, Կորոլէնկօյով, Գարշինով և Գլէբ Ուսպէնսկիով։ Իւրաքանչիւր գրող ներկայացված կը լինի ոչ միայն իր գրուածքներով, այլ և կիսարձաններով, պատկերներով, գրագրութեամբ, մի խօսքով՝ այն ամեն բանով, որը այսպէս կամ այնպէս կապված է գրողի անձնաւորութեան հետ և հասկացողութիւն է տալիս նրա մասին։ Ցուցահանդէսը սարքվում է ի նպաստ Պուշկինեան տան ֆոնդի, ուր և վերջը կը հաւաքվի ցուցահանդէսի ամբողջ նիւթը։

◆ Պետերբուրգի կօնսէրվատօրիայի գեղարուեստական խորհուրդը իր վերջին նիստում որոշեց կօնսէրվատօրիայի դիրեկտոր Գլազունովին մատուցանել ազատ գեղարուեստագէտի պատուաւոր կոչումը։ Գլազունովը երաժշտական գեղեցիկ կրթութիւն է ստացել, բայց մինչև այժմ նա այդ կոչումը չունէր։ Գեղարուեստական խորհրդի դիպլոմում շեշտված է, որ նա մատուցանվում է Գլազունովի աչքի ընկնող ծառայութիւնների համար Պետերբուրգի կօնսէրվատօրիային։

◆ Նոյեմբերի 6 ին Պետերբուրգը անթափանցելի մառախուղով էր պատած, այնպէս որ 2 սաժէն հեռաւորութեան վրա ոչինչ չէր կարելի տեսնել։

◆ Որովհետև Ռումինիայում և Թիւրքիայում ապրող ստարօօբրեադցիների լիազօրներից յաճախակի խնդիրներ էին ստացվում, որոնց մէջ նրանք խնդրում էին աջակցութիւն Ռուսաստան գաղթելու համար, ստարօօբրեադցիների եղբայրութիւնը այս օրերս Անդրկովկաս ուղարկեց կալուածատէր Մօիսէևին՝ գաղթելու համար յարմար հողեր գտնելու նպատակով։ Նրա հետ միասին ուղևորվեցին Թիւրքիայում ապրող ստարօօբրեադցիների երկու լիազօրներ։ Նախապէս հարցմունք արին Կովկասի Փոխարքային, որից հեռագրական պատասխան ստացվեց, որ արգելք չը կայ մարդ ուղարկելու համար և որ ցանկալի է ստարօօբրեադցիների գաղթը Անդրկովկաս։ Մտադրութիւն ունեն Անդրկովկաս գաղթել մօտ 800 ստարօօբրեադցիների ընտանիքներ։

(«Р. У.»)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ա գ ր ա յ ի լ

Մենք խոստացանք ծանօթացնել մեր ընթերցողներին Ս. Թառայեանի «Ագրայիլ» պիէսի հետ։

Հեղինակը անուանել է նրան տրագիկօմեդիա և զետեղել է չորս արարուածում, որոնցից մէկը, այն է երրորդը՝ բաղկացած է երկու պատկերից։

Պիէսի բովանդակութիւնը հետևեալն է.

Շամախեցի Հայրապետը (Յարութիւնեան), որ հաստատվել է Բագւում և զբաղված է նաւթագործութեամբ, առաջին ամուսնութիւնից ունի երկու զաւակ՝ Աննային (տիկ. Մայսուրեան) և Կօլեային (Ոսկանեան)։ Նա պսակվում է երկրորդ անգամ երիտասարդ Կատիայի (տ. Մելիքեան) հետ, մի կնոջ հետ, որը մարդու գնալով ծերացած Հայրապետին՝ ունի միայն մի նպատակ—օգտվել նրա հարստութիւնից ճոխ ապրելու և իր երիտասարդական տենչերին գոհացում տալու։

Հայրապետի ընտանիքին մօտ է Խրիստան-բէկ (Միրզոյեան) պաշտօնաթող պրիստաւը, որը թէ ծծում է Հայրապետի հարստութիւնը, թէ անառակաբար սիրաշահում նրա կնոջը և թէ աջողեցնում նշանակել տալու իր ազգական նորաւարտ ինժեներ Սերգէյին (Շահխաթունի) նաւթային գործերի կառավարիչ Հայրապետի մօտ։ Սարդի ոստայնը ամրացնելու համար թէ Խրիստան-բէկը և թէ Կատիան աշխատում են այնպէս առաջ տանել իրանց չար պլանները, որ Հայրապետի ամբողջ կալուածքը անցնի նրա կնոջը, իսկ աղջիկն էլ ամուսնանայ ինժեներ Սերգէյի հետ։

Այդ ապականված մթնոլորտում իբրև բողոքող ոյժ է ներկայանում օրիորդ Աննան, որը գտնվում է իր ուսուցիչ Մայիլեանի (Ալիխանեան) ազդեցութեան տակ։ Մայիլեան արմատական հայեացքների տէր մարդ է, կօմպրօմիսների թշնամի, բողոքող այն բոլորի դէմ, որով ղեկավարվում են Խրիստան-բէկը և կարիերիստ Սերգէյը։ Կրաւորական մի դեր է կատարում պառաւ Սառան, Հայրապետի մայրը (Զաբէլ)։ Պիէսի մի կէտը լուսաբանելու համար դուրս է բերված կուրսիստկա Լուշան (տ. Յասմիկ)։ Պիէսի մէջ միջանկեալ կերպով դուրս է բերված գործակատար տէրացու-անգրագէտ Յովսէփը, որ կաշառքի զօրութեամբ դառնում է քահանայ։

Պիէսի մէջ եղելութիւնները սկսվում են Կիսլովօդսկում և վերջանում Բագւում։

Հեղինակը մի պիէսի մէջ զետեղել է մի քանի թեմաներ և միևնոյն ժամանակ ներկայացրել է այնպիսի մանրամասնութիւններ և լուսաբանութիւններ, որոնք կարող էին բացակայել ոչ միայն առանց վնասելու պիէսին, այլ և բարւոքելով նրան զգալի կերպով։

Պիէսը ունի կենսական տարրեր և բեմականութիւն. բայց այն կազմութեամբ, որ նա ներկայացվեց, անկատար մի գործ է, կարօտ լուրջ մշակութեան։ Սիրող

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Եկեղեցական առողջաբանութիւն», բժշկապետ Ա. Բաբայեանի, 1909 թ.։

Վերոյիշեալ վերնագրով նորերս դուրս եկած աշխատութիւնը՝ անտարակոյս մի առանձին հետաքրքրութիւն պիտի յարուցանէ ընթերցող հասարակութեան մէջ։ Այդ տեսակ աշխատութիւնը բժշկական գրականութեան մէջ առաջինն է, որ շօշափում է՝ առողջապահական տեսակէտից՝ կրօնական բազմաթիւ ծէսերը։ Ճշմարիտ է՝ նորերս Gemelli (հոգևորական, վանական բժիշկ) գրել է եկեղեցիների առողջաբանութեան մասին՝ վերաբերեալ շինութիւնների, օդի մաքրութեան, յատակի, առաստաղի ախտահանման, գանելով բազմաթիւ վնասակար, ախտաբեր մանրէներ և այլն *), բայց մեր ընկերակցի աշխատութիւնը վերաբերում է բոլոր կրօնական ծիսակատարութիւններին։ Հեղինակը իր գիրքը ձօնում է Վեհ. Կաթողիկոսին. ա) իբրև նշան խորին ակնածութեան յարգանաց, բ) այդ գրուածքը լինելով մասամբ դաւանաբանական, գլխաւորապէս առողջապահական, առանձնապէս պիտի գրաւէ մեր հոգևոր պետի ուշադրութիւնը, քանի որ նրանից է կախված հարկաւոր տնօրինութիւնը՝ յարուցած հարցերի լուծման մասին։

Թողնելով ընդարձակ քննութիւնը մի որևիցէ ամսագրի մէջ զետեղելու, մենք այժմ բաւականանանք մի համառօտ գրախօսութիւն անելով բժշկապետ Բաբայեանի գրքի մասին։ Հեղինակը իր աշխատութեան մէջ շատ ծէսեր՝ օրինակ թլպատութիւնը, խնկի, մեղրամոմի գործածութիւնը, պասերը և այլն վերագրում է հոգևոր հայրերի առողջապահական ձգտումներին, որ հազիւ թէ ճշմարիտ լինի։

Օրինակ՝ թլպատութիւնը մի ամենատարածված ծէս է, որը մարդկութեան $^1/_7$-ի մէջ գոյութիւն ունի. նա Եգիպտոսում Քրիստոսից 1500 տարի առաջ ընդունված ծէս է եղել։

Մի քանի ազգերի մէջ թլպատութիւնը մի տեսակ զոհաբերութեան բնաւորութիւն է ունեցել. օրինակ՝ Փիջի կղզիների վրա բնակվող ազգաբնակութեան մօտ, որ իր աստուածների, կուռքերի բարկութիւնը մեղմացնելու համար՝ երեխաներին բերում էր կուռքերի մօտ, թլպատում և անդամից կտրած մասը զոհ բերում։ Աֆրիկայում կայ սովորութիւն, արաբների մի քանի ցեղերի մէջ, թլպատել և աղջկերանց՝ կտրելով նրանց համօզը (клиторъ) և սեռական գործարանների փոքր շրթունքները (малыя губы половыхъ органовъ)։ Բժիշկների կարծիքը թլպատման մասին զանազան է և առհասարակ նրա նշանակութիւնը մինչև այժմ անյայտ է. կան բժիշկներ, որոնք համարում են այդ ծէսը, որ տարածված է ոչ միայն հրէաների և մահմեդականների մէջ, այլ և կռապաշտների-բուդդիստների և մինչև անգամ քրիստոնեայ հաբէշների մօտ, մնացորդ մի տխրալի աւանդութեան՝ զուրկ որևիցէ գիտական նշանակութիւնից (Д-ръ Португаловъ). միւսները համարում են թլպատութիւնը առողջապահական տեսակէտից մի շատ օգտաւէտ ծէս **)։

Պասի մասին հեղինակը շատ մեծ համակրութեամբ է խօսում առողջապահական տեսակէտից, և իբր թէ հոգևոր հայրերը այդ նպատակով են սահմանել պասը։ Մեր կարծիքը այլ է. պասը մի տեսակ ինքնազրկութիւն, ապաշխարութիւն է, նման մահմեդականաց «օրուջին», երբ վերջինները ամենայն խստութեամբ մի ամիս ցերեկները՝ չեն ուտում, խմում և ծխախոտ ծխում, և ինչպէս մենք գիտենք, նրանք սաստիկ նիհարում են, դիւրագրգիռ դառնում՝ աւելի մեծ յակումն ստանալով դէպի յանցագործութիւնը։

Եթէ շաբաթապասը, կնտապասը օգտակար կարող են լինել իբրև սննդի փոփոխութիւն, մեծ պասը շատերի համար վնասակար է, մանաւանդ ստամոքս-աղիքային հիւանդութիւն ունեցողների, երկարատև տարափոխիկ հիւանդութիւնների, օրինակ տիֆի ժամանակ, երբ կարելի է միայն գործածել ջրալի ուտեստային կերակուր՝ կաթ, ձու, շօրվա և այլն։ Գաւառներում գործող բժիշկներին յայտնի է, որ գիւղացիք, մանաւանդ կանայք, շատ տեղերում՝ գիտակցաբար՝ ինչքան էլ ծանր հիւանդ լինեն, չեն համաձայնվի պաս ուտել։ «Լաւ է մեռնել, քան պաս ուտել, մեղք գործել»—ահա նրանց պատասխանը բժիշկներին։ Նոյնը նկատվում է և մահմեդականների մօտ «օրուջի» վերաբերմամբ։

Դիտած են մեզ հետ շատ բժիշկներ, որ մեծ պասին պաս պահողներից շատերը ստանում են հաւակոյր հիւանդութիւնը (куриная слѣпота), որը անցնում է մեծ պասից յետոյ. էլ չեմ ասում, թէ ինչքան պաս պահողները թէ նիհարում են և թէ ստամոքսի խանգարմունք ստանում և այլն։

Ապա ուրեմն մենք, բժիշկներս, երկարատև պասերի պաշտպան չենք կարող լինել, եթէ չենք կամենում մեղանչել առողջաբանութեան դէմ։ (Կը շարունակվի)

*) „Медиц. Обозрѣніе“, 1909, № 9, стр. 852.

**) Տես «Энциклоп. слов. к реальную энциклопедію медиц. знаній»—Т. XXI Т т. III.

ՄԱՄՈՒԼ

«Լուսաբեր Արև» թերթը հետևեալ առաջնորդող յօդուածն է տալի.

«Մութ շրջանին» մէջ որչափ որ կը վախնայինք «խաւարի իշխանէն», անկից պակաս չէինք վախնար կուսակցական սև ոգիներէ։ «Կարմիր սուլթանին» նման սարսափելու էին «կարմիր յեղափոխականները»։ Ամեն մարդ կը դողար կուսակցական սպառնալիքներու դէմ։ Տարիէ մը ի վեր է, որ «լոյսի շրջան» մը սկսաւ. գէթ այդ վախը ելած էր մեր սիրտերէն։ Յեղափոխականները ալ մարդ չէին միացներ, նոյնիսկ չէին վախցներ ալ։ Անոնք արդէն պաշտօնապէս ծանուցած էին, թէ իրենց գործելակերպը այլևս դաւադրական ըլլալէ դադրած է։ Միտքերնիս հանգիստ էր կատարելապէս։

Սակայն վերջերս տարբեր իրականութեան մը հանդէպ կը գտնենք մենք զմեզ։ Կերևի թէ կուսակցականներէ ոմանք զղջացած են խելօք գործելակերպէն ու վերադարձած են նորէն իրենց հին տակտիկին։

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ, որ այս սիւնակներուն մէջ վերջին անգամ հրատարակուած Վանէն Նամակի մը մէջ կը ծանուցուէր թէ կուսակցականներ գնդակահարած էին տեղիս կեդրոնական վարժարանին խնամակալութեան անդամներէն միոյն՝ Մարտիրոս Կիլիճեանի տունը։ Կարդացինք «Հայրենիքի» մէջ եւս թղթակցութիւն մը, որ հաստատելէ վերջ յիշեալ դէպքը՝ կաւելցնէ նաև թէ սոյն խմբակը սպառնալիքներ ըրած է նաև Վանի առաջնորդական տեղապահ տ. Զաւէն ծ. վարդապետին դէմ, ազդարարելով անոր որ անմիջապէս հրաժարի իր պաշտօնէն և քաղաքէն հեռանայ մինչև 10 օր։ Ու վերջին անգամ «Բիւզանդիոնի» մէջ հրատարակուած Վանի թղթակցութիւնները կէտ առ կէտ կը ստուգեն ատոնք։

Տակաւին շատ չեղաւ, անգամ մը վիրաւորեցին «Կայծոցի» խմբագիրը՝ Եր. Թօլայեան, և երկրորդ անգամ մը ծեծ քաշեցին անոր։ Բիւզանդ Քէչեան իր մէկ խմբագրականին մէջ յայտնեց թէ՝ վեց ամիս առաջ կուսակցականները մահուան սպառնալիք ըրած են իրեն դէմ։ Իշխան Վանէն Պօլիս սպառնալիք կընէ Ծանկիւլին։ Եւ վերջին լրաբերը մեզ կը հաղորդէ թէ Մատթէոս վրդ. Ինճէեան եւս յարձակում կրած է «սև ոգիներու» կողմանէ։ Եւ ո՞վ գիտէ տակաւին քանիներ կան սպառնացուած ու տերրորուած։

Այսօր տարակոյս չէ մնացած, որ կուսակցական սպառնալիքները ընդհանրապէս անիրաւ տեղը գործադրուած են։ Որո՞նք են արդեօք սա գործադրուած սպառնալիքները, որ արդարացի ըլլան, մինչդեռ մենք կրնանք ամբողջ երկար շարքի մը ցանկը տալ սկսելով Արփիարի պէս ազգասէր մեծանուն գրագէտ մը, մինչև Թավշանճեանի կամ Ունճեանի պէս հարուստ բարերարներ և Մհերի պէս հայրենաշունչ հերոսներ, որոնք ինկան վատերու ձեռքով։ Սպառնալիքներու շարժառիթը եղած է գրեթէ ընդմիշտ անիրաւութիւնը և նախանձը՝ կուսակցական մոլուցքի երկու վիժածներ։

Սպառնալիքը ապիկարութիւն և տկարութիւն կը նշանակէ։ Ոմանք հերոս մը կոչել պիտի ուզէին այն աճպարար յեղափոխականը, որ կը սպառնայ մէկուն և անկից մեծաքանակ գումար մը կը փրցնէ։ Մենք պիտի ըսէինք, թէ ամենէն վատ, ամենէն ապիկար արարածն է աշխարհի վրայ, և անկից գերագանցապէս վեր պիտի դասէինք ու կատարեալ կարող պիտի հռչակէինք ուրիշ մը, որ սրանց համոզելով կը յաջողի քառասուն փարա առնել անկից՝ և կամ կատարել տալ իր մտադրածը։

Մեր համոզումը ան է, որ յեղափոխականները շատ վնասաւոր գտնուեցան Երուանդ Թօլայեանը վիրաւորելով կամ Բիւզանդ Քէչեանին մահուան սպառնալիք ընելով։ Այս սպառնալիքները ծառայեցին միմիայն ստեղծելու «Կայծոցի» և «Բիւզանդիոնի» հակասպառնալիքները և կորովի յարձակումները այդ կուսակցութեան դէմ, որոնք շատ աւելի լրջօրէն սպառնական, շատ աւելի մահացու եղան։ Վճռական հարուածը եղաւ ատիկա։

Կուսակցութիւնները պէտք է գիտնան թէ սպառնալիքը գարշելի վիժած մըն է բռնապետութեան ծոցէն ծնած։ Պէտք է գիտնան, թէ ալ իրենց հայհոյանքները և սպառնալիքները մեր ականջին վրայ կուգան. պէտք է գիտնան թէ սպառնալիքը հիմա հրազէն մըն է, որ արձակողին կողմը կը պայթի միշտ։ Ու իրենց կարգին, պէտք է այս անգամ իրենք վախնան ապագին սպառնալիքէն, որ կրնայ նոյնիսկ արմատախիլ ընել իրենց գոյութիւնը, ցորքան վնասակար կը գտնէ իր ծոցին մէջ։

Ուրեմն և եզրակացութիւնը շատ պարզ է. պէտք է դադրին այլ ևս ազգին գլխուն այս դաւաճան սպառնալիքները։

Եւ սակայն չենք խնդրեր, կը պահանջենք։

Ապա թէ ոչ դաւադիրներ պիտի կոչենք ընդմիշտ յեղափոխութեան այդ գեղծարարները։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԴԱՒԱՃԱՆԸ

(«Մշակի» № 240-ի առաջնորդողի առիթով)

Մեր եկեղեցական-ազգային կեանքը, իբրև նշան իր ժամանակակից շնչով վերակազմվելու, հրապարակ նետեց իր ժողովրդավարական ոգին և ընտրական սկզբունքը և պահանջ դրեց այդ սկզբունքի անվրէպ գործադրութիւնը։ Այս պահանջը արտայայտվեց մեր մամուլի մէջ. այս պահանջը արձանացաւ մեր ծխական, թեմական և նոյնիսկ մեր համազգային ընտրական ժողովների օրագրութիւնների մէջ։ Այս պահանջը պաշտօնապէս՝ իբրև սրտագին իղձ՝ մատուցվեց ազգիս Վեհափառ Մատթէոս Բ. Հայրապետին իր օծման օրը ըստ որոշման Ս. Հայրապետին ի գահ հրաւիրող մեծ ժողովի։

Մեր ժողովրդավարական ոգու պահանջներին և ընտրական սկզբունքներին անհաւատարիմ անձը, ինչ պաշտօնում, ինչ հագուստում, ինչ պայմաններում որ լինի, անհաւատարիմ անգամ պիտի նկատվի և հանդիսանայ հայ եկեղեցու, հայ ազգի։

Մեր ժողովուրդը դարերի կապանքների տակ կորցրած է իր իրաւունքների գիտակցելու և կիրարկելու արթուն և անմիջանելի վերապահումը։ Մեր հոգևորականութիւնը դարերի ընթացքում ներբողել է միայն մեր եկեղեցու ժողովրդական, մեր պաշտօնէների ընտրական լինելը, իսկ գործնականապէս ինքնին է կազմել եկեղեցին, ինքնին է ընտրել, կարգել, լուծել։

Արդիս մեր եկեղեցին իսկապէս ժողովրդական դարձնելու, մեր պաշտօնեաների ընտրութիւնը, մեր կեանքի առաջ բերած այլևայլ խնդիրների կարգի դնելը քուէներով, հաւաքական ժողովներով լուծելու համար անհրաժեշտ է, որ հրապարակ իջնեն ժողովրդավարական ոգով անկեղծօրէն տոգորված, ընտրական սկզբունքը սրտովին դաւանող գործիչներ, պաշտօնեաներ և իրանց յորդորներով, իրանց օրինակով առաջ քաշեն ժողովրդին, ոյժ տան, կանոնաւորեն ժողովները, իրականացնեն ընտրական սկզբունքի պահանջները։

Հայ եկեղեցու, հայ ժողովրդի քուէներով հայրապետական աթոռն ամբարձող Կաթողիկոսին պիտի շրջապատեն ընտրական սկզբունքի հաւատարիմ ոգիներ, ազնիւ պաշտօնեաներ, պիտի նպաստեն, պիտի ջանան ու հոգան ստեղծելու այնպիսի պայմաններ, այնպիսի մթնոլորտ, որ Հայրապետը անարգել ընթանայ համեմատ այն պահանջների, այն իղձերի, որ արտայայտել է ժողովուրդը իր ծխական, թեմական ու համազգային ժողովներում, համեմատ այն խոստումների, այն հրապարակական հաւաստիացումների, որ արել է ինքը Հայրապետը։

Բոլորանուէր ոյժերով, ամենամաքուր, անշահասէր ձգտումներով ու խորհուրդներով պէտք է Էջմիածնի համազգական գահի շրջապատողներն ամենից առաջ ջանան նպաստել, պահել Հայրապետին նուիրական սկզբունքների անշեղ և անսասան մնալու բարձրութեան վրա։ Հեռու, հեռու պիտի մնան անձնական շահ որոնող անձնաւորութիւնները։ Մեր օրերում այն եպիսկոպոսները, մանաւանդ գիտնական համարվածը, որ ձեռք կը ձգեն առաջնորդական վիճակ առանց վիճակի ազատ ընտրութեան, կը հանդիսանան մեր ժողովրդի, մեր եկեղեցու ընտրական սկզբունքի դաւաճաններ, կը հանդիսանան մեր ծխական, թեմական և համազգային ժողովներում արտայայտված պահանջների և իղձերի թշնամիներ, կը լինեն հայրապետական դիրքը իրանց ունեցած միջոցներով յօգուտ իրանց անձի անարգ շահագործողներ...

Այո, սկզբունքի դաւաճանը բնաւ չէ կարող վստահելի գործող, հասարակութեան օգտակար գործիչ, եկեղեցու հաւատարիմ անգամ լինել մանաւանդ այն օրերում, երբ եկեղեցին, հասարակութիւնը զարթել և իր իրաւունքները յարգելու պարզ պահանջներ է դրել։

Որքան և պարագաները նպաստող լինեն, որքան և պայմանները դիւրութիւններ ընծայեն, իսկական արժանապատուութեան զգացմունք ունեցող, իսկական սկզբունքի մարդը բնաւ իրան չի ների շահվել, օգտվել այդպիսի պարագաներից ու պայմաններից, իսկ ով օգտվում է, ով շահվում է, նա պարզապէս ցուցադրում է իր ներքին մարդը։ Այսպիսի մարդը պաշտօնի գլուխ անցած, հասարակական գործիչ դարձած ժամանակ եւս կը խախտի ամեն նուիրական սկզբունք, կօգտվի ամեն պարագայից իր անձնական ցանկութիւններին, իր անձնական քմահաճոյքներին բաւարարելու նպատակով։ Այսպիսիները միշտ անվստահելի և կասկածելի պիտի լինեն ու մնան։

Մեսրոպ ա. ք. Մելեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Մենք ստացանք Կահիրէի Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան գործունէութեան եռամեայ տեղեկագիրը (1906—9 թ. թ.), որի մասին կը խօսենք առանձին, և հետևեալ նամակը.

Պատիւ ունինք ձեր բարեացակամ ուշա-

դրութիւնը հրաւիրելու Միութեանս եռամեայ տեղեկագիրին վրայ՝ զոր Ներկայիս հետ ձեզի կը ներկայացնենք։

Ինչպէս պիտի տեսնէք, հաստատութիւնս երեք տարուան ընթացքին մէջ մեծաքանակ նպաստներ յատկացուցած է ազգօգուտ նպատակներու և նոյնքան գումար մը եւս տրամադրած է դրամագլուխի հաշւին, որ այսօր միութեան անձեռնմխելի հարըստութիւնը կը կազմէ։

Բայց յայտնի է, որ նախագծուած՝ և վերջերս ընդհանուր ժողովին եռամեայ առաջին նիստին մէջ ընդլայնուած՝ նպատակին հետ բաղդատելով, ընկերութեանս միջոցները շատ սահմանափակ են։ Իր համեստ հասոյթով հազիւ կրցած է քիչ մը հացագին և սերմնցու հասցնել կարօտ հայրենակիցներու. այնպէս որ՝ միութիւնս հարկադրուած է ակամայ անտեսել իր բուն նպատակակէտը, որ է՝ օգնել Հայաստանի ժողովուրդին մտաւորական և տնտեսական զարգացումին։

Եթէ աժեն պարտաճանաչ և բարեսէր ազգային բերէր միութեանս իր ամենադոյզն աջակցութիւնն իսկ, անտարակոյս անիկա պիտի ըլլար արդէն հայութեան համար՝ ինչ որ «Ալիանս Իսրայէլիտն» եղած է մեզի բաղդակից հրէայ ազգին համար։

Սակայն, դատելով այն համակիր վերաբերումէն՝ զոր, մանաւանդ վերջին տեններս, հայրենիքի և արտասահմանի ազգակիցներ փութացին միահամուռ արտայայտել միութեանս՝ Հայաստանի սովեալներու և Կիլիկիոյ աղէտեալներու նկատմամբ իր ցոյց տուած գործունէութեան առիթով, մենք այժմէն համոզուած ենք, թէ անոր շուրջ պիտի բոլորուին հետզհետէ ազգին կարեւոր ուժերը, ոմանք իրենց խելքը, ոմանք իրենց դրամը և ոմանք ալ իրենց ժամանակը նուիրելով այնպիսի գործի մը, որուն հանգամանքը չէ կարող անտարբեր ձգել մեր լուրջ և ազնիւ հայրենակիցները։

Արդարև, միութիւնս՝ նուիրուած ազգային յեղաշրջումի գործին՝ իր մտահոգութեան առարկայ ունենալով բազմաչարչար ժողովուրդին բարոյական և նիւթական պէտքերուն դարմանները գտնել, իր առաջադրած նպատակին գործադրութեանը համար գերազանցապէս կը կարօտի հասարակութեան վեհանձն օժանդակութեանը՝ և իր բացարձակապէս անկախ կազմակերպութիւնն ալ այդ բանը դիւրացնելու միայն կը ծառայէ անշուշտ։

Այս վստահութեամբ է ուրեմն որ կը խնդրենք որ հաճիք ուշի ուշով ուսումնասիրել ներկայ գրքոյկը, և անոր յառաջ բերած Թարմ տպաւորութեան տակ՝ նախ ձեր անդամակցութեամբը պատուէք միութիւնս, յետոյ տեղւոյդ մէջ ձեր նախաձեռնութեամբ մասնաճիւղ մը կազմելու հետամուտ ըլլաք ազնուաբար։

Այս մասին պատրաստ ենք ձեզի հաղորդելու ուզուած տեղեկութիւնները և միացնելու մեր ջանքերը ձեր բարի մտադրութեանց։

Ի դիմաց Հայկական Միութեան Կեդր. Վարչութեան ժողովի՝

Ատենադպիր՝ Վ. Մալէզեան

Ատենապետ՝ Պօղոս փաշա Նուպար

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

11 նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վախճանվեց Պետական Խորհրդի անդամ Կուչերովը։

Խօլերայով հիւանդացան 3, մեռան 2. հիւանդների թիւն է 72։

Գերագոյն պրիզային դատարանում ծովային մինիստրի նախագահութեամբ քննվեց «Բրիտանական Հնդկաստանի Շոգենաւային Ընկերութեան» վճռաբեկ բողոքագիրը Ալէքսանդր III Կայսրի պրիզային դատարանի վճռի դէմ, որով ընկերութիւնը պետական գանձարանից ստանալու է 619,941 րուբլի 849,857 րուբլու այն վնասների փոխարէն, որ եղաւ ռուսաց «Տերեկ» յածանաւի պատճառով 1905 թ. մայիսի 20-ին «Այկօնա» նաւը ջրասուզվելու ժամանակ։ Գերագոյն պրիզային դատարանը որոշեց պահանջել 619,941 ր. տոկոսիքը 1906 թ. յունիսի 1-ից սկսած. մնացածը մերժեց։

ՄՈՍԿՎԱ։ Քաղաքային վարչութիւնը որոշեց Շանեավսկու անուան ժողովրդական համալսարանի համար յատկացնել 5000 քառակուսի սաժէն հողաբաժին։

Բացվեց թռչնապահութեան համառուսական ցուցահանդէսը։

ՆՈՎՈՐՕՍԻՅՍԿ։ Երեկոյեան ժամը 5-ի մօտերը զգացվեց ալիքանման երկրաշարժ։

ԿԵՐՉ։ Դումայի արտակարգ նիստում միաձայն որոշվեց առ ոտս Կայսրի արկանել ամենահպատակ զգացմունքներ։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ։ Առաւօտեան ժամը 4-ին 30 տեղացիներ յարձակվեցին Պրօխանօվի ջրաղացի վրա, սպանեցին դռնապանին, վիրաւորեցին միւսին։ Տէրը և նրա կինը կարողացան փախչել և տանել արժէքաւոր իրերը։

ՏԱՇԿԵՆՏ։ Գեներալ-նահանգապետի օգնականի ներկայութեամբ Թուրքեստանում կատարվեցին ոռոգման համար արտէզեան ջրհորի փորձերը։ Ձեռնարկութիւնը, որ ահագին նշանակութիւն ունի Թուրքեստանի արդիւնաբերութեան համար, պսակվեց աջողութեամբ։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ Մի ամսից յետոյ տեղումս սպասվում է ռուսական շարժական ցուցահանդէսը։ Այդ առիթով գեներալ հիւպատոսի նախագահութեամբ կազմվեց մի յանձնաժողով։

ՕԴԵՍՍԱ։ Մանէժնայա փողոցում խուզարկութեան ժամանակ գտնվեց դժոխային մեքենայ։

ՎԻԵՆՆԱ։ Լեհական կլուբի պարագլուխ Գլօբինսկու բանակցութիւնները դեռ շարունակվում են։

ԼՕՆԴՕՆ։ Րէյտէրին հաղորդում են Պեկինից, որ կայսերական հրովարտակով Չըժիլիի փոխարքայ Տուան-Ֆանը արձակված է պաշտօնից և նրա տեղ նշանակվել է Խուգուանի փոխարքայ Չէն-Գույ-Լունը։ Սա համարվում է օտարազգիների թշնամի։

ՍԱՆ-ՊԱՕԼՕ։ Երէկ երեկոյեան մի անիշխանական ռումբ նետեց մի գերմանահպատակի խանութի վրա։ Ծագեց հրդեհ, որ ահագին չափեր է ընդունում։

ՏԱՇԿԵՆՏ։ «Нарубежѣ» լրագրի խմբագրին նահանգական դատարանը ենթարկեց 500 րուբլի տուգանքի՝ ինտենդանտութեան մասին յօդուած տպելու համար։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Պշիբըշեվսկին և երկու հրատարակիչներն արդարացան։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՀԱՆԳԱԾ ՏՈՄՍԵՐ

Ազնուականների Հողային Պետական Բանկի III խաղատոմսի

Խաղացված նոյեմբ. 2-ին 1909 թ.

Սերիաների համարները.

19	3135	6349	9236	13052
97	3256	6358	9252	13094
119	3288	6410	9273	13157
174	3323	6438	9343	13159
243	3361	6467	9493	13174
248	3378	6496	9546	13210
255	3428	6667	9611	13245
266	3506	6715	9665	13248
269	3543	6719	9695	13300
352	3609	6804	9916	13345
446	3668	6812	10048	13493
502	3693	6835	10057	13580
548	3756	6872	10072	13689
731	3768	6911	10116	13779
736	3796	6923	10122	13796
853	3812	6936	10138	13820
1138	3821	7027	10146	13831
1250	3912	7061	10261	13879
1277	3923	7096	10397	13913
1288	3945	7105	10507	13944
1307	4228	7143	10518	13975
1369	4245	7169	10519	13994
1430	4391	7170	10533	14021
1453	4404	7230	10630	14046
1472	4434	7262	10658	14054
1532	4510	7373	10966	14105
1551	4619	7444	10720	14123
1600	4633	7449	10864	14167
1612	4642	7600	10948	14195
1644	4751	7625	10992	14216
1681	4854	7625	11013	14229
1707	4855	7677	11047	14295
1758	4911	7687	11113	14401
1921	4966	7912	11325	14417
1950	4982	7942	11607	14576
1970	5030	7976	11670	14597
2072	5070	8016	11815	14614
2158	5088	8017	11846	14663
2162	5151	8053	11883	14670
2263	5234	8161	11886	14710
2373	5329	8220	12110	14857
2388	5341	8227	12135	14973
2444	5374	8248	12169	15028
2448	5377	8311	12182	15203
2574	5447	8341	12219	15309
2622	5592	8496	12275	15340
2753	5639	8610	12286	15341
3785	5692	8650	12406	15373
2852	5770	8654	12483	15396
2856	5830	8756	12541	15452
2865	5988	8772	12604	15486
2895	6012	8858	12765	15489
2915	6183	9126	12804	15533
2946	6303	9139	12860	15645
2955	6321	9147	12915	15837
2979	6332	9168	12977	16000
3080	6337	9181	12995	
	6347	9199	12996	

Ընդամենը 294 սերիա, բաղկացած 14,700 թերթից, 1.984,500 ր. գումարի։ Իւրաքանչիւր հանգած խաղատոմսի համար տրվում է 135 րուբ.։

ԿՈՉ

Հոկտեմբերի լոյս 18-ի գիշերը Թիֆլիսի նահանգի Սուրամ աւանում հրդեհից այրվեց ամբողջ հրէական թաղը և հայոց թաղի մի մասը։ Այրվեցին 120 տներ և աւելի քան 130 ընտանիքներ մնացին առանց ապաստանի, հագուստի և կերակրի, որովհետև ամբողջ գոյքը կրակի ճարակ դարձաւ։ Նոյնպէս այրվեցին 3 աղօթատներ և հրէաների 2 դպրոց։ Ուտելու հաց չը կայ, չը կայ տեղ Աստուծուն աղօթելու համար, չը կայ տեղ մանուկներին սովորելու համար։ Բարի մարդիկ, հրկիզեալների անունից դիմում ենք ձեր գթասրտութեանը՝ խնդրելով որ անսաք հրկիզեալների վշտին ու յուսահատութեանը և ձեր կարողութեան չափ տուած լումայով թեթևացնէք թշուառների տանջանքը, յիշելով որ խուրձանչիւր տուրք բարի է։ Նուէրներն ուղարկել Թիֆլիսի նահանգի Սուրամ աւանը ի նպաստ հրկիզեալների նուիրատուութիւններ ժողովող կօմիտէին. (Комитетъ по сбору пожертвованій въ пользу погорѣльцевъ въ Сурамѣ). (Կ.ու.շ.) 3—2

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմերային խճանկոմթիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ պօստատար գնացքը 11 ժ. 40 ր. գիշեր., Գանձակ է հասնում 6 ժ. առաւօտ., Եւլախ՝ 8 ժ. 9 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ 12 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 45 ր. ցերեկ., Բագու՝ 6 ժ. 9 ր. երեկ.։ Մարդատար գնացք № 6՝ 8 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 32 ր. գիշեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 41 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 9 ժ. 12 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 10 ր. ցերեկ.։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով, միայն բստ հարկի կարեւորութեան, 7 ժ. 3 ր. առ., Բագու է հասնում 11 ժ. 43 ր. կէսօրվայ։ Արագացված գնացք № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 13 ր. գիշեր., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. ցեր., Բալաջարի՝ 1 ժ. 45 ր. կէսօր., Բագու՝ 2 ժ. 20 ր. ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ պօստատար 1 ժ. 37 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 12 ժ. 21 ր. ցեր., Էջմիածին կայարան՝ 5 ժ. 30 ր. եր., Նախիջևան՝ 11 ժ. 30 ր. գիշ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 4 ր. գիշ.։ Մարդատար ապրանք.՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 16 ր. գիշ., Էջմիածին՝ 8 ժ. 46 ր. առ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 16 ր., Երևան՝ 10 ժ. 14 ր. առ., որից դէնը այլ եւս չէ գնում։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով՝ բստ հարկի կարեւորութեան՝ 5 ժ. 8 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ՝ 6 ժ. 56 ր. առ., որից դէնը այլ եւս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 7՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 9 ժ. 42 ր. առ.։ Պօստային՝ 9 ժ. 42 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 11 ժ. 48 ր. առ.։ Մարդատար № 5՝ 1 ժ. գիշ., Բաթում է հասնում 2 ժ. 8 ր. ց.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ պօստատար գնացքը 8 ժ. 42 ր. առաւ., մարդատար № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ., Արագացված № 11՝ 10 ժ. 47 ր. առ.։ Վերջին գնացքը չէ գնում Բաթում։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ մարդատար № 6՝ 7 ժ. 21 ր. երեկ., պօստային՝ 10 ժ. 40 ր. երեկ., մարդատար № 8՝ 12 ժ. 17 ր. կէսօրին։ Վերջին գնացքը Բագու չէ գնում։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստատար 6 ժամ 19 ր. առ., մարդատար-ապրանքատար՝ 6 ժ. 44 ր. երեկոյեան։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ խառն գնացք 4-րդ կարգի վագոններով՝ 4 ժ. 48 ր. գիշերվայ։

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Հիւանդանոց

Մշտական մահճակալներով

Թիֆլիս, Միխայլովսկի պր., Միքայէլեան հիւ. դիմաց, 59, տել. 1026

Հիւանդների ընդունելութիւն.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւ.։

Ն. Ա. ԱԹԵՆԵԱՆՑ—ցեր. ժ. 1—2-ը, ականջի, քթի և կոկորդի հիւանդութիւններ։

Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը, վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։

Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժամը 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։

Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. ժ. 1—2-ը, կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։

Ա. Դ. ԿԱԼՄԸԿՕՎԱ-ՎՆՈՒԿՕՎԱ—ցերեկ. 2—3 ժամը, կանանց հիւանդութիւններ։

Բժշկութիւն էլեկտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից

(Կ. ե. ու.) 236. 100—61

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Յ. Մ. ԿԷՕՆՋԵԱՆ—ատամնաբոյժ—$8^1|_2$—$11^1|_2$ ժ., պլօմբներ և արհեստական ատամներ։

Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱԻՆՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու. վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—$6^1/_2$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ

Աչքի հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւնը ամեն օր

Առաւօտեան ժամը 10—1

Երեկոյեան ժամը 5—7

Վելիամինօվսկայա փող № 8

(օ. մ.) 783. 100—46

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝

Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։ Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։ Կուկիա, Սեմեօնօվսկայա փ. № 16. Տէլէֆօն № 40.

(Ե. ու. կ.) 984. 100—22

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ Յ. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втиранiе) եայլն։ Էլեկտրականութիւն բէվմատիզմի, պարալիչի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեկտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկների։ Տալիս է այլ և այլ բժշկական-առողջապահական խորհուրդներ։ Կարելի է և գրաւոր, ներփակելով վարձատրութիւն ըստ կարողութեան։ Ընդունելութիւնը 3—4 ժամը։ Семеновская ул., № 9, Վօրօնցովի կամուրջին մօտ։

(օ. մ.) 857. 0—28

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւնը

ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.

Միքայէլեան փողոց, № 27.

(ա. օ.) 1087. 100—23

ԲԺԻՇԿ Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւնը

ամեն օր (առաւօտեան ժ. $12^1/_2$—2. / (երեկոյեան ժ. 5—7.

Կիրակի օրերը միայն առ. ժ. 11—$12^1/_2$.

Հասցէն՝ Սօլօլակ, Բէհբութեան փ., № 33.

(ա. օ.) 1044. 100—32

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հրաւէր

Կիրակի, նոյեմբերի 15-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, հրաւիրվում են երկրորդ և վերջին ժողովի Շամքորեցոց ս. Աստուածածին եկեղեցու չափահաս ծխականները՝ ընտրելու երեցփոխ և 2—4 հոգաբարձուներ, նոյնպէս և քննութեան առնելու նոյն եկեղեցու ծխական դպրոցին վերաբերեալ մի ամենակարեւոր հարց, որի համար յայտնելով խնդրում եմ աշխատել ներկայ գտնվել ժողովին։

Գործակալ՝ Ղեւոնդ ք. Մամիկոնեան

(ու. կ.) 1220. 2—1

Թարգմանվում է

Լ. ԱՆԴՐԷԵՎԻ

„Ա Ն Ֆ Ի Ս Ա Ն“

(ու. կ.) 1223. 2—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆ

30 ՄՇՏԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐՈՎ ԵՒ ԾՆՆԴԱԲԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՆԵՐՈՎ

Կօէնիեվսկայա փող., № 7, սեփ. տ., «ՎԵՏՑԵԼ» հիւրանոցի մօտ, Տէլէֆօն № 590.

Հիւանդներին ընդունում են հետեւեալ մասնագէտ բժիշկները.

ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ Վ. Դ.—ներքին եւ երեխ., ամեն օր., բացի կիրակի օր., 11—12 ժ. ցեր.։

ԳԵԴԵՎԱՆԻ Մ. Ա.—ջղային եւ էլեկտր., երկուշ., չորեքշ., ուրբաթ, $10^1/_2$—11 ժ. առ.

ԳՈՒՐԿՕ Ա. Գ.—ներքին, շաբաթ՝ 1—2 ժ., կիրակի՝ 11—12 ժ.։

ԿԱՐՇԻՆ Ա. Ա.—կաշուի եւ վեներ., ամեն օր, բացի կիրակի օր., $2^1/_2$—$3^1/_2$ ժ. ցեր.։

ԿԻԿՕՁԷ Տ. Ս.—ներքին, երկուշաբ. և ուրբ. 9—10 ժ. առ.։

ՄԱՂԱԼՕՎ Գ. Գ.—ներքին, եռեքշ. և շաբաթ, 10—12 ժ. առ.։

ՄԱՆՍՎԷՏՕՎ Վ. Մ.—ներքին, երկուշ., հինգշ. և շաբաթ, 1—2 ժ. ցեր.։

ՄԵԼԻՔՕՎ Ն. Մ.—վիրաբուժ. եւ կանանց, ամեն օր՝ 12—1 ժ. ցեր.։

ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ Վ. Ս.—աչքի, երկուշ., չորեքշ. և ուրբաթ, 2—$2^1/_2$ ժ. ցեր.։

ՓԻՐԱԴՕՎ Ր. Բ.—վիրաբուժ., ամեն օր՝ 11—12 ժ. առ.։

ՊՕՊՕՎ Բ. Ա.—ականջի, կոկորդի եւ քթի, ուրբաթ, 2—$2^1|_2$ ժ. ցեր.։

ՐՑԽԻԼԱՁԷ Ն.—ատամի, ամեն օր՝ 9—10 ժ.

ՍՕԲՕԼԵՎՍԿԻՅ Գ. Վ.—վիրաբուժ., ամեն օր՝ 10—11 ժ. առ.։

ՏԻԿԱՆԱՁԷ Ի. Ե.—կանանց եւ մանկաբ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։

Բաժանմունքն ունի միկրօ-քիմիակ. և բակտերիօլ. հետազօտութիւնների համար լաբօրատօրիա։ Կառավարում է աէքսպ. բժ. Ն. Գ. Ֆեօդօրօվ։ Խորհրդի վճ. 50 կ.։ Ստացիօն բաժան. 2 ր. ս.օրաձ։ Օպերացիաները, համախորհ., էլեկտր., մասսաժ., ծաղկի պատուաստ., ծծմայրերի քնն. և այլն առանձին վճարով։

(Հ. ու. կ.) 1017. 100—27

ՎՕԿԶԱԼՆԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆ

Երթեւեկ հիւանդ. համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի, տէլէֆօն 695.

Ս. ՎԱՇԱԿՄԱՁԷ ատամնաբոյժ, ամեն օր, 9—10 ժ. առ.։

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԵԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը։

ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ սիֆիլիս, վեներ. եւ կաշուի հիւ. ամեն օր, $11^1/_2$—$12^1/_2$ ժ.

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ., 1—2 ժամը։

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ ամեն օր 12—1 ժ. բացի կիրակի օրերից, կոկորդի քթի և ականջի։

Վ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ երեքշաբ., հինգշաբ. և շաբաթ օրերը, 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հիւանդ.։

Ն. Գ. ՖԷՕԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, 11—12 ժ., ներքին և երեխայոց հիւանդ.։

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ։

(Հ. ու. կ.) 1032. 100—26

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ „ԿԱՎԿԱԶ“ ՀԻՒՐԱՆՈՑ

Երեւանեան հրապարակ, տ. Միրզօյեանի, տէլէֆօն 358.

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Անպայման մաքրութիւն անդուր ուէին և հանգստութիւն, էլեկտրական լուսաւորութիւն տէլէֆօն և վաննաներ։ 50 համարներ՝ 1 րուբ. սկսած։ Քաղաքավարի և չուտափոյթ աշխատող ծառայողներ։

Պ. պ. վօյաժօրներին և ամսով վարձողներին մեծ ԶԵՂՉ

ՃԱՇԱՑՈՒՑԱԿ (ՄԵՆԻՒ)

I. ճաշ՝ 2 կեր.՝ 60 կ., 1 բ. օղի և 1 բ. գինի։ II. ճաշ՝ 3 կեր.՝ 75 կ., 1 բ. օղի, 1 բ. գինի, 1 թասս սուրճ։ III. ճաշ՝ 4 կեր. 1 ր., 1 բ. օղի, կէս շ. գինի և 1 թ. սուրճ։ IV. ճաշ՝ 5 կեր. 1 ր. 50 կ., 1 բ. օղի, կէս շ. գ. և 1 թ. սուրճ

Յարգանքով՝ Ի. Կօրչիլայա և Ն. Միխարուլիձէ

(օ.մ.) 870. 100-33

„ՆԱՏՈՒՐՇՉԻՑԱ“

Բացված է բաժանորդագրութիւն 1910 թ. համար՝ պատկերազարդ թերթի

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԻ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ ԳՆԱՀԱՏՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսիական թերթերի օրինակով—յատկապէս նուիրված մարմնի գեղեցկութեանը—«Նատուրշչիցա» թերթը հրատարակվում է կաւճային շքեղ թղթի վրա։ Իւրաքանչիւր համարը լոյս է տեսնում փակ ծրարի մէջ։ Բաժանորդավճարը՝ տարեկան 3 րուբլի, չը հաշուած ճանապարհածախքը—Պետերբուրգի և Մոսկվայի համար, կամ թէ՝ 4 ր. ճանապարհած.։ Մինչև 1909 թ. դեկտ. 1-ը բաժանորդագրվ. կը ստանայ իբրև պրէմիա

Օլգա Դեսմօնդի գեղեցկութեան ալբօմը

կաւճային թղթի վրա։ Առաջին հազար բաժանորդները կը ստանան ալբօմը՝ Օլգա Դեսմօնդի նկարված բազմաթիւ դիրքերով, շքեղ կազմի մէջ։

Թերթի բաժինները. I. Ակադեմիական նատուրշչիցա (կենդանի մօդէլ), II. Նատուրշչիցաներ-սիրողուհիներ, III. Նատուրշչիցաներ-դերասանուհիներ և IV. Նատուրշչիցաներ՝ դիմակներով։

Փորձնական համարը լոյս է տեսել հոկտեմբերի վերջերում և ուղարկվում է ցանկացողներին փակ ծրարի մէջ՝ 60 կոպէկով (կարելի է ուղարկել նամակադրոշմներ)։

Խմբագրութեան գլխաւոր գրասենեակը՝ С. Петербургъ, Лиговская, 67, кв. 10.

(ու.) (Ii. 145319) 2—2

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱՇԱՐԺ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!

200 րուբ. արժեցող ոսկէ ժամացոյցի փոխարէն մենք առաջարկում ենք «ՍԵՑԵՍԻԱ» ժամացոյց, որը իր ձեւով և շքեղութեամբ պակաս չէ ոսկէ ժամացոյցից։ Ժամացոյցը տափակ ձեւի է, արժաթէ բուրլու հաստութեան, ամերիկական նորաձև ոսկուց, որ երբեք չէ կորցնում իր նախկին տեսքը, օրիգինալ ծաղկանկարով (տես նկարը)։ «ՍԵՑԵՍԻԱ» ժամաց. տարբերվում է իր ուղիղ ընթացքով և առանձնապէս գեղանկարված տեսքով։ Ընթացքը քարերով, լարւմը 40 ժամը մի անգամ։ Գինը 3 ր. 75 կ., 2 հատը 7 ր.։ Այդ ձեւի կանացի ժամաց. 4 ր. 75 կ.։ ՁՐԻ ուղարկվում է գեղեցիկ շղթայ՝ նոր ոսկուց, բրէլօկով և այծեամշկի քսակ ժամաց. համար։ Ժամաց. ուղարկվում է մինչև բօլէներ ստուգելուց յետոյ, 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ, փոխադիր վճարով՝ առանց կանխավճարի։ Մինչև 2 հատի ճանապարհածախքը 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։

Հասցէագրել՝ Т-во „АККУРАТНОСТЬ“, Варшава.

Խնդրում ենք հասցէն կտրել և կպցնել ծրարի երեսին։

(В.63916) 121. 11—7